

Briuselis, 2015 02 26
SWD(2015) 34 final

KOMISIJOS TARNYBŲ DARBINIS DOKUMENTAS

Šalies ataskaita. Lietuva 2015

{COM(2015) 85 final}

Šis dokumentas yra Komisijos tarnybų darbinis dokumentas. Tai nėra oficiali Komisijos pozicija ir neturi įtakos jokiai jos pozicijai šiuo klausimu.

TURINYS

Santrauka	1
1. Esama padėtis: ekonominė padėtis ir perspektyva	3
2. Struktūriniai klausimai	10
2.1. Mokesčiai, fiskalinė sistema ir ilgalaikis fiskalinis tvarumas	11
2.2. Pensijos ir vyresnių žmonių aktyvumas	15
2.3. Bankai, finansinis stabilumas ir galimybės gauti finansavimą	17
2.4. Socialinė ir darbo rinkos politika	19
2.5. Švietimas ir gebėjimai	25
2.6. Verslo aplinka, inovacijos ir valstybės įmonės	27
2.7. Infrastruktūra ir aplinka	31
AA. Apžvalginė lentelė	34
AB. Standartinės lentelės	39

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1.1. Pagrindiniai ekonominiai, finansiniai ir socialiniai rodikliai. Lietuva	8
1.2. Makroekonominio disbalanso procedūros (MDP) rezultatų suvestinės rodikliai. Lietuva	9
AB.1. Makroekonominiai rodikliai	39
AB.2. Finansų rinkos rodikliai	40
AB.3. Mokesčių rodikliai	41
AB.4. Darbo rinka ir socialiniai rodikliai	42
AB.5. Socialinės apsaugos išmokų išlaidos (% BVP)	44
AB.6. Produktų rinkos veiklos ir politikos rodikliai	45
AB.7. Ekologiškai tvarus augimas	46

DIAGRAMŲ SĄRAŠAS

1.1.	Išorės ir vidaus paklausos poveikis ekonomikos augimui	3
1.2.	Darbo rinka	3
1.3.	15–64 metų darbingo amžiaus gyventojai (2013 = 100)	4
1.4.	Vieno darbuotojo darbo našumas (2005 = 100)	4
1.5.	Augimo potencialo išskaidymas	5
1.6.	Skolos išskaidymas pagal sektorius, ESS 2010 (nekonsoliduota)	5
1.7.	Neveiksnių paskolų ir viso paskolų portfelio santykis bei vidaus kredito augimas	6
1.8.	Priklausomybė nuo energijos importo	7
2.1.1.	Mokesčių našta, kaip BVP % (sudedamosios dalys)	11
2.2.1.	Senėjimo indeksas	15
2.4.1.	Bendro gyventojų skaičiaus ir darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus pokytis (100 = 2013 indeksas)	19
2.4.2.	Nedarbo lygis pagal gebėjimų lygį (%)	20
2.4.3.	Skurdo rizika ir socialinė atskirtis (AROPE)	22
2.6.1.	Verslo išlaidos MTTP (BERD), % BVP	28

LANGELIŲ SĄRAŠAS

1.1.	Ekonominės priežiūros procesas	6
------	--------------------------------	---

SANTRAUKA

Nepaisant padidėjusios išorės rizikos, numatoma, kad trumpuoju laikotarpiu Lietuvos ekonomika toliau stabiliai augs.

Lietuva parodė, kad jos ekonomika puikiai geba prisitaikyti po finansų krizės. Atgautas konkurencingumas pastaraisiais metais skatino stabilų ekonomikos augimą: 2012–2014 m. laikotarpiu jis siekė vidutiniškai 3,3 % per metus. Iš pradžių augimą skatino eksportas, o dabar pagrindiniu augimo varikliu tapo vidaus paklausa. Numatoma, kad vidaus paklausa sparčiai augs ir 2015 m., daugiausia dėl didėjančio darbo užmokesčio, mažėjančio nedarbo ir sumažėjusios infliacijos. Europos Komisijos 2015 m. žiemos prognozėje numatoma, kad 2015 m. Lietuvos realusis BVP didės 3,0 %. 2015 m. nedarbas toliau mažės – iki 8,7 %. Tačiau, nepaisant svarių laimėjimų užimtumo srityje, išlieka struktūrinių problemų, visų pirma demografinių. Kalbant apie išorės aplinką, numatoma, kad ES ekonomika augs silpnai ir dėl didėjančios geopolitinės įtampos tarp Rusijos ir ES išlieka rizika, kad padėtis negerės.

Šioje šalies ataskaitoje Lietuvos ekonomika vertinama atsižvelgiant į Komisijos metinę augimo apžvalgą, kurioje rekomenduojamos trys pagrindinės 2015 m. ES ekonominės ir socialinės politikos kryptys: investicijų, struktūrinių reformų ir fiskalinės atsakomybės. Pagal Investicijų planą Europai taip pat ieškoma būdų, kaip kuo labiau padidinti viešųjų išteklių poveikį ir paskatinti privačias investicijas. Svarbiausi šios analizės pastebėjimai ir išvados:

- **Mokesčių sistemoje neišnaudotos turimos augimui palankių mokesčių taikymo galimybės.** Mokestinės pajamos labai priklauso nuo netiesioginio ir darbo jėgos apmokestinimo, o pajamų iš aplinkosaugos arba turto apmokestinimo procentinė dalis vis dar labai maža. Kyla tam tikrų pavojų dabartinės pensijų sistemos tvarumui, nes joje nėra tinkamai atsižvelgiama į gyventojų skaičiaus mažėjimo ir senėjimo poveikį.
- **Darbingo amžiaus gyventojų sparčiai mažėja, o tai gali lėtinti potencialų augimą.** Gyventojų mažėja dėl neigiamų demografinių pokyčių, padėtį sunkina grynoji emigracija ir prasti sveikatos rodikliai, pavyzdžiui, maža tikėtina gyvenimo trukmė ir didelis mirtingumas. Aktyvios darbo rinkos politikos poveikis išlieka nedidelis – per daug dėmesio tebeskirama neveiksmingesnėms priemonėms. Jaunimas vis dar susiduria su tam tikrais sunkumais integruodamasis į darbo rinką.
- **Pasitvirtino, kad Lietuvos darbo rinka iš esmės yra lanksti.** Vis dėlto užimtumo apsaugos teisės aktai yra pasenę. Dėl didelių išeitinių išmokų ir ilgų pranešimo laikotarpių darbo santykių teisės nuostatų vykdymo užtikrinimas ir bendras valdymas silpnas. Socialinio dialogo mechanizmai yra silpni.
- **Gyventojų, kuriems gresia skurdas arba socialinė atskirtis, skaičius Lietuvoje išlieka didelis.** Ši grėsmė kyla daugiau kaip 30 % Lietuvos gyventojų, taigi Lietuvos rezultatai šiuo atžvilgiu yra vieni iš prasčiausių ES. Nors padėtis pastaraisiais metais šiek tiek pagerėjo, dėl prastos bendros padėties susirūpinimą kelia Lietuvos socialinių priemonių adekvatumas.
- **Lietuva sėkmingai mažino atotrūkį dėl santykinai pigios, bet kvalifikuotos darbo jėgos ir esamų technologijų pritaikymo. Tačiau tokia padėtis nesitęs.** Jau pradeda trūkti kvalifikuotų darbuotojų, ir ši problema ateityje vis aštrės. Be to, švietimo ir profesinio mokymo pasiūla ne visada atitinka darbo rinkos poreikius, o tai gali turėti neigiamo poveikio darbo jėgos kokybei.
- **Privačiojo sektoriaus investicijos, visų pirma į mokslinius tyrimus ir inovacijas, yra mažos, taigi galimos neigiamos pasekmės ilgalaikiam ekonomikos augimui.** Alternatyvių finansavimo šaltinių trūkumas yra kliūtis investuoti į rizikingesnius projektus, nes bankai nelinkę rizikuoti.
- **Lietuvai reikės toliau stengtis užtikrinti energijos tiekimo saugumą ir konkurenciją savo energijos rinkoje. Pradėti keli projektai, keli projektai jau įgyvendinti, bet būtina didesnė pažanga. Energijos vartojimo intensyvumas Lietuvoje didelis, taigi efektyvaus energijos vartojimo požiūriu Lietuva tarp ES šalių atsiduria vienoje iš paskutinių vietų.** Didelis energijos vartojimo intensyvumas Lietuvoje didina energijos importą ir iš dalies atsveria dabartines pastangas didinti energetinį saugumą. Be to,

panašu, kad Lietuvai nepavyks pasiekti strategijos „Europa 2020“ išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio tikslų.

Apskritai Lietuva padarė tam tikrą pažangą laikydamasi šaliai skirtų rekomendacijų.

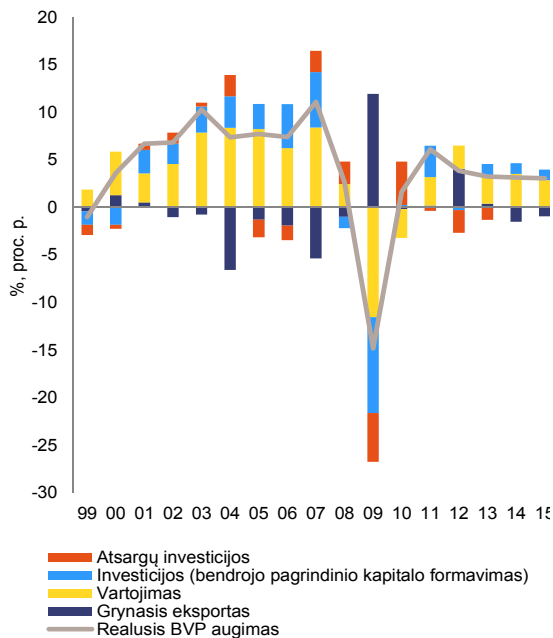
Atsižvelgiant į rekomendaciją sustiprinti biudžeto strategiją ir persvarstyti mokesčių sistemą, priimtos kelios nereikšmingos pajamų didinimo priemonės. Lietuva perkėlė fiskalinį susitarimą į nacionalinę teisę, bet jos fiskalinė sistema vis dar tobulintina: visų pirma dar turi būti įgyvendintos privalomos viršutinės išlaidų ribos. Dėl rekomenduojamos visapusiškos pensijų sistemos reformos priimta palyginti nereikšmingų priemonių, tačiau jų nepakanka, kad būtų sprendžiama pensijų sistemos tvarumo vidutiniu laikotarpiu problema. Socialinės apsaugos ir darbo rinkos politikos klausimu Vyriausybė svarsto keletą svarbių politikos priemonių, tačiau jos dar nėra patvirtintos. Imtasi pradinių priemonių pastatų renovacijai spartinti, kad didėtų energijos vartojimo efektyvumas. Lietuva padarė tam tikrą pažangą gerindama energetikos infrastruktūrą. Ji atidarė pirmąjį Baltijos valstybėse suskystintųjų gamtinių dujų terminalą, jos nuolatinės pastangos gerinti savo dujų ir elektros energijos jungtis su kaimyninėmis valstybėmis toliau stiprins energijos tiekimo saugumą. Galiausiai Lietuva padarė didelę pažangą pertvarkydama valstybės įmones ir priėmė atitinkamus teisės aktus, kad užtikrintų ilgalaikį reformų veiksmingumą. Todėl galima laikyti, kad valstybės įmonių reforma beveik baigta.

1. ESAMA PADĖTIS: EKONOMINĖ PADĖTIS IR PERSPEKTYVA

Ekonomikos augimas, darbo rinka ir infliacija

Po didelio nuosmukio (realiojo BVP nuosmukis 2009 m. Lietuvoje buvo vienas iš didžiausių visoje ES) Lietuvos ekonomika vėl tvirtai ir pastoviai auga, o realusis BVP per pastaruosius metus didėjo maždaug 3 %. Anksčiau ekonomikos atsigavimą skatino eksportas, o 2013 m. stipri vidaus paklausa tapo pagrindiniu augimo skatinamuoju veiksmu (1.1 diagrama). Apskaičiuota, kad Lietuvos realusis BVP 2014 m. augs 3,0 %, ir numatoma, kad augimo tempas bus panašus kelerius ateinančius metus. Nepaisant besitęsiančio geopolitinio netikrumo ir numatomo ekonomikos nuosmukio Rusijoje, prognozuojama, kad privačiojo sektoriaus paklausa išliks didelė, nes dėl darbo užmokesčio augimo ir sumažėjusios infliacijos turėtų didėti namų ūkio disponuojamosios pajamos.

1.1 diagrama. Išorės ir vidaus paklausos poveikis ekonomikos augimui

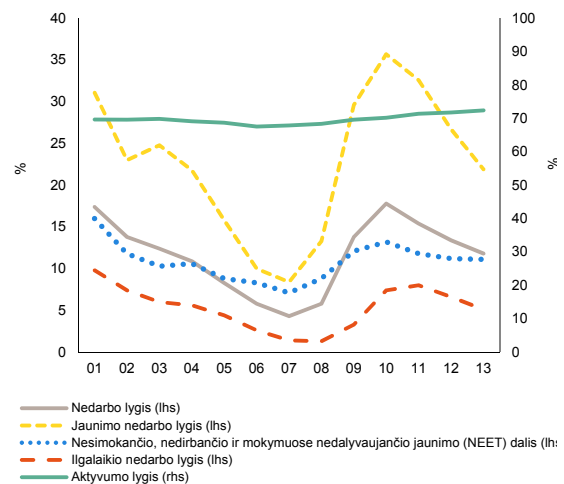
Šaltinis – Europos Komisija

Privačiosios investicijos 2014 m. pirmąjį pusmetį labai augo, tačiau atrodo, kad antrąjį pusmetį sulėtėjo dėl prastesnių ekonominių vertinimų. Tikimasi, kad jos padidės 2015–2016 m., nes įmonių pajėgumų panaudojimas pasiekė istoriškai aukštą lygį. Be to, tikimasi, kad

viešosios ir privačiosios investicijos ateityje bus remiamos ES bendrai finansuojamais projektais.

Lietuvos darbo rinka atsigauna (1.2 diagrama). 2010–2014 m. nedarbo lygis kasmet mažėjo beveik dviem procentiniais punktais. Tikimasi, kad ši tendencija išliks ir 2015 m. Tačiau šalis susiduria su bendresnėmis žmogiškojo kapitalo vystymo ir gebėjimų pasiūlos problemomis, nes, kaip rodo Tarptautinio moksleivių vertinimo programos (PISA) tyrimas, Lietuvoje su pagrindiniais gebėjimais susiję rezultatai santykinai prasti. Be to, silpnąja vieta išlieka švietimo sistemos pritaikymas prie darbo rinkos poreikių ir žemas suaugusiųjų mokymosi lygis.

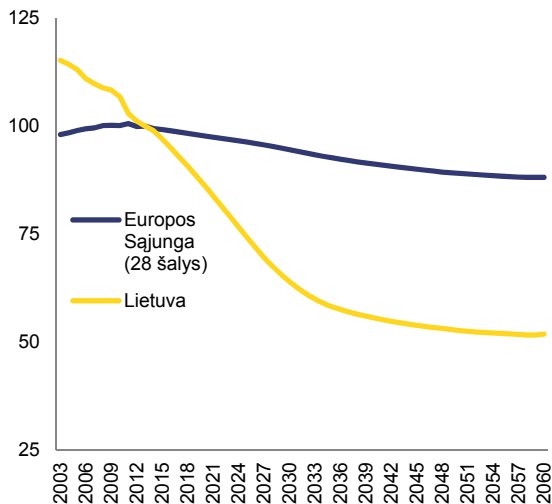
1.2 diagrama. Darbo rinka

Šaltinis – Europos Komisija

Lietuva yra sparčiausiai ES senėjanti šalis. Darbingo amžiaus gyventojų ženkliai mažėja tiek dėl neigiamo natūralaus gyventojų prieaugio, tiek dėl didelės nuolatinės gyventojų, ypač jaunimo, emigracijos (1.3 diagrama). Jeigu šio didelio sumažėjimo neatsvers grįžtamoji migracija arba nauja imigracija, gali pritrūkti tinkamų darbo jėgos išteklių ir kils grėsmė ilgalaikio ekonomikos augimo perspektyvų bei socialinės apsaugos sistemų, ypač pensijų sistemos, tvarumui.

1.3 diagrama. 15–64 metų darbingo amžiaus gyventojai (2013 = 100)

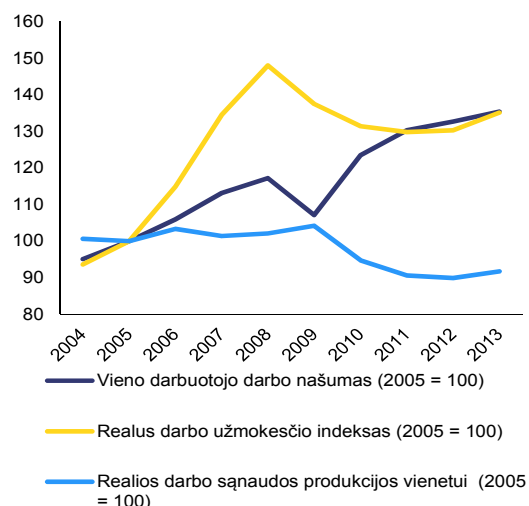
Šaltinis – Europos Komisija

Infliacijos pagal suderintą vartotojų kainų indeksą (SVKI) 2014 m. sumažėjo. 2014 m. daugiausiai dėl mažų energijos ir maisto kainų SVKI indeksas pasiekė 0,2 %. Infliacinis spaudimas 2015 m. išliks nedidelis. Numatoma, kad toliau išliekančios žemos naftos kainos sušvelnins galimą vienkartinį poveikį dėl Lietuvos įstojimo į euro zoną 2015 m. sausio 1 d. Taip pat numatoma, kad žemos naftos kainos sušvelnins aukštesnių kainų paslaugų sektoriuje poveikį.

Darbo našumas, darbo užmokestis ir išlaidos

Dėl mažėjančių darbo sąnaudų produkcijos vienetui (1.4 diagrama) Lietuvai pavyko pasiekti išpūdingą atsigavimą. Tačiau, žvelgiant į ateitį, dėl mažesnės darbo rinkos ir lėtėjančio našumo augimo darbo sąnaudos produkcijos vienetui didės, taigi mažės Lietuvos konkurencingumas.

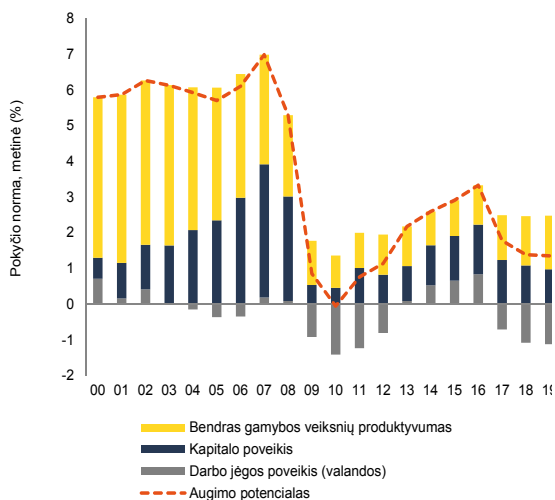
1.4 diagrama. Vieno darbuotojo darbo našumas (2005 = 100)

Šaltinis – Europos Komisija

Bendras gamybos veiksnių našumo augimas ir didėjantis kapitalo augimas padėjo mažinti Lietuvos atotrūkį prieš prasidedant 2009 m. krizei (1.5 diagrama). Nuo to laiko augimas sumažėjo, o mažėjant darbingo amžiaus gyventojų, augimo potencialas toliau mažės. Atsižvelgiant į tai, Lietuvos laukiantis sunkus uždavinys – pereiti nuo mažų sąnaudų ir žemųjų technologijų ekonomikos prie labiau gebėjimams ir inovacijoms imlios ekonomikos.

1.5 diagrama. **Augimo potencialo išskaidymas**

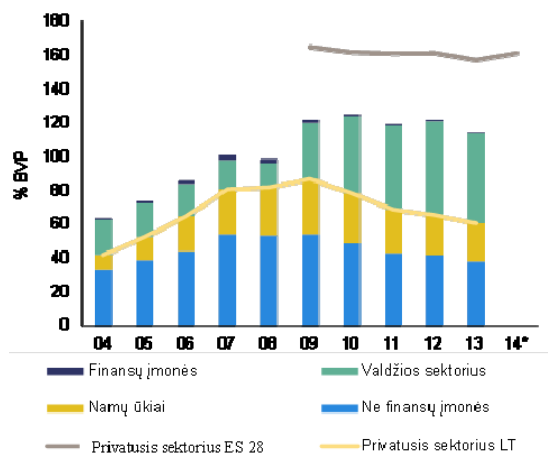

Šaltinis – Europos Komisija

Fiskaliniai pokyčiai, finansų sektorius ir kredito pasiūla

Dėl griežtų fiskalinių suvaržymų Lietuva būtų ypač pažeidžiama įvykus nepalankiems tarptautinės ekonominės aplinkos pokyčiams. Didinti atsparumą išorės sukrėtimams ir užkirsti kelią perviršinio disbalanso susidarymui išlieka svarbūs politikos tikslai. Be to, reikia geros būklės viešųjų finansų, kad automatiniai stabilizatoriai galėtų visapusiškai padėti sušvelninti galimus ekonominius sukrėtimus. Bendrasis biudžeto deficitas pasibaigus krizei nuolatos mažėjo, ir numatoma, kad 2014 m. jis bus 1,2 % BVP, o 2016 m. pasieks 0,9 %. Numatoma, kad struktūrinis deficitas sumažės iki 1,9 % 2014 m. ir toliau mažės iki 1,7 % BVP 2015 m. ir iki 1,2 % BVP 2016 m. Dėl šių pokyčių valstybės skola artimiausiais metais turėtų išlikti maždaug 40 % BVP (1.6 diagrama). Tačiau dabartinis lygis yra daugiau negu dvigubai didesnis nei prieš finansų krizę, o tai rodo, kad būtina toliau laikytis riziką ribojančios fiskalinės politikos, kuri atveria papildomų fiskalinio manevravimo galimybių.

1.6 diagrama. **Skolos išskaidymas pagal sektorius, ESS 2010 (nekonsoliduota)**

Pastaba (1): * naudojant ketvirčio duomenis apskaičiuotas įvertis

Šaltinis – Europos Komisija

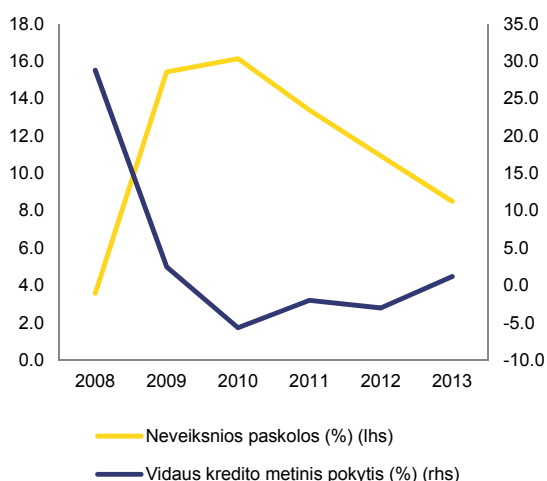
Mokesčių struktūra labai priklauso nuo netiesioginių ir darbo jėgos mokesčių. Tačiau aplinkosaugos ir turto mokesčiai yra palyginti maži. Kadangi fiskalinio konsolidavimo priemonės, daugiausia grindžiamos išlaidų mažinimu, yra beveik išnaudotos, ateityje bus vis svarbiau didinti pajamas. Siekiant skatinti būsimą ekonomikos augimą ir užimtumą, bus svarbu plėsti ir pertvarkyti mokesčių sistemą mažinant darbo jėgos, ypač mažas pajamas gaunančių asmenų, mokesčių našta ir apmokestinant mokesčiais, kurie mažiau kenkia augimui, pvz., aplinkosaugos arba turto mokesčiais.

Bankų sektorius tapo bankų sąjungos dalimi būdamas stabilios būklės ir turėdamas pakankamai kapitalo. Lietuvos finansų sektorius lieka stabilus, o bankų patikimumo rodikliai gerėja. Vidutinis bankų sektoriaus kapitalo pakankamumo rodiklis per 2014 m. padidėjo, o vidutinis neveiksnių paskolų ir viso paskolų portfelio santykis toliau mažėjo (1.7 diagrama).

2014 m. kredito augimas buvo vangus, ir prognozuojama, kad 2015 m. jis išliks nedidelis (1.7 diagrama). Pagrindinės tolesnio kredito augimo kliūtys – vykdomas finansinio įsiskolinimo mažinimas privačiame sektoriuje (1.6 diagrama)

ir sugriežtinti finansavimo reikalavimai. Tai ypač svarbu MVI, kadangi finansų įstaigos, atrodo, orientuojasi į didesnes ir mažesnės rizikos įmones.

1.7 diagrama. Neveiksnųjų paskolų ir viso paskolų portfelio santykis bei vidaus kredito augimas

Šaltinis – ECB

Investicijos, inovacijos, verslo aplinka ir energetika

Dėl mažesnių negu Europos vidurkis investicijų kyla susirūpinimas pasiekto našumo tvarumu.

Iki 2007 m. investicijų išlaidos Lietuvoje labai didėjo. Iš dalies jas skatino nekilnojamojo turto 2014 m. lapkričio mėn. priimta Komisijos metinė augimo apžvalga ir pradėtas 2015 m. Europos semestras, siūlant ES taikyti integruotą metodą ir ekonominę politiką vykdyti trimis pagrindinėmis kryptimis: skatinti investuoti, spartinti struktūrines reformas ir vykdyti atsakingą ekonomikos augimui palankų fiskalinį konsolidavimą. Metinėje augimo apžvalgoje taip pat siūloma supaprastinti atgavimams išieka svarbus siekiant išlaikyti Europos semestro procesą, kad didinant atskaitomybę ir skatinant didesnę visų dalyvių atsakomybę būtų galima padidinti ekonominės politikos koordinavimo veiksmingumą ES lygmeniu.

Šioje šalies ataskaitoje, be kita ko, įvertinama pažanga, padaryta įgyvendinant 2014 m. konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas, kurias Taryba patvirtino 2014 m. liepos mėn. Lietuvai skirtos rekomendacijos teiktos dėl biudžeto strategijos ir mokesčių sistemos, visapusiškos pensijų sistemos reformos, socialinės apsaugos ir darbo rinkos politikos, skurdo, valstybės įmonių reformos ir energetikos.

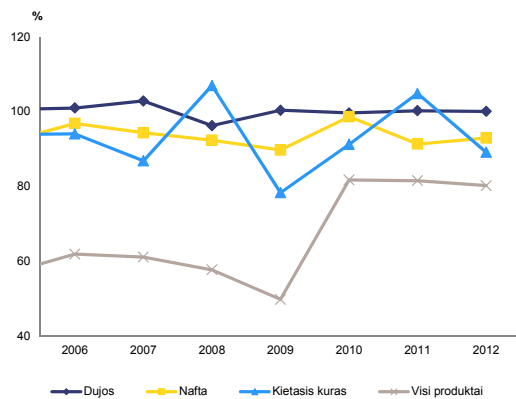
Lietuva turi galimybių gerinti inovacijų diegimo rezultatus.

Nepaisant nuo 2010 m. didėjančio mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros (MTTP) intensyvumo Lietuva MTTP šiuo metu išleidžia apie 0,95 % BVP, o tai yra gerokai mažiau negu 1,9 % – jos tikslas pagal strategiją „Europa 2020“. Pusę MTTP tikslo planuojama pasiekti verslo investicijomis, tačiau jų ir toliau mažėja. Todėl numatoma, kad Lietuvos rezultatai MTTP srityje ir toliau bus prasti. Ši tendencija apsunkina Lietuvos pastangas kilti vertės grandinėje, taip pat gali pakenkti šalies ilgalaikio augimo perspektyvoms.

Lietuvos ekonomika labai priklauso nuo energijos importo, o jos energijos vartojimo efektyvumas yra mažas.

2009 m. uždarius atominę elektrinę, šalis importavo beveik visą reikiamą energiją iš ES nepriklausančių šalių. Todėl jai kyla didelė su energijos tiekimu susijusi rizika (1.8 diagrama). Be to, Lietuvos ekonomikai ir toliau kenkia labai didelis energijos vartojimo intensyvumas, kuris būsto ir pramonės sektoriuose gerokai viršija ES vidurkį.

1.8 diagrama. Priklausomybė nuo energijos importo

Šaltinis – Europos Komisija

Skurdas ir socialinė atskirtis

Susirūpinimą tebekelia skurdas ir pragyvenimo pajamų tiems, kuriems jų labiausiai reikia, užtikrinimas. Nepaisant to, kad nuo krizės pradžios sumažėjo gyventojų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, bendras tokių Lietuvos gyventojų skaičius išlieka didelis – 30,8 %. Pažeidžiamiausios socialinės grupės yra vaikai, senyvo amžiaus pensininkai ir neįgalieji. Pajamų nelygybė taip pat yra viena iš didžiausių ES.

1.1 lentelė. Pagrindiniai ekonominiai, finansiniai ir socialiniai rodikliai. Lietuva

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Prognozė		
							2014	2015	2016
Realusis BVP (metinis)	2,6	-14,8	1,6	6,1	3,8	3,3	3,0	3,0	3,4
Privatus vartojimas (metinis)	3,9	-17,4	-3,4	4,6	3,6	4,2	5,0	4,0	4,3
Valdžios sektoriaus vartojimas (metinis)	0,1	-1,4	-3,5	0,3	1,2	1,8	2,2	2,2	2,4
Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas (metinis)	-4,2	-38,7	1,4	19,4	-1,6	7,0	7,0	5,6	6,1
Prekių ir paslaugų eksportas (metinis)	13,4	-12,8	18,9	14,9	12,2	9,4	3,1	3,4	6,4
Prekių ir paslaugų importas (metinis)	12,2	-28,0	18,7	14,2	6,6	9,0	4,6	4,6	7,7
Gamybos apimtys atotrūkis	6,3	-10,2	-8,7	-3,8	-1,2	-0,1	0,4	0,6	0,7
Poveikis BVP augimui:									
vidaus paklausa (metinė)	1,3	-21,6	-2,8	6,3	2,2	4,2	4,8	3,9	4,3
atsargos (metinės)	2,3	-5,1	4,6	-0,4	-2,4	-1,3	-0,6	0,0	0,0
grynasis eksportas (metinis)	-1,0	11,9	-0,2	0,2	4,0	0,4	-1,2	-0,9	-0,9
Einamosios sąskaitos balansas (% BVP), mokėjimų balansas	-44,8	7,2	-1,1	-13,3	-4,1	5,5	.	.	.
Prekybos balansas (% BVP), mokėjimų balansas	-39,9	-5,8	-6,5	-8,8	3,0	4,3	.	.	.
Prekių ir paslaugų prekybos sąlygos (metinės)	3,6	-3,8	0,1	-1,1	-0,7	0,1	0,4	2,2	0,7
Grynoji tarptautinių investicijų pozicija (% BVP)	-178,0	-201,7	-191,3	-180,2	-183,1	-160,1	.	.	.
Grynoji išorės skola (% BVP)	35,2*	37,0*	35,4*	32,2*	33,6*	28,0*	.	.	.
Bendroji išorės skola (% BVP)	249,57	299,19	296,13	276,7	268,7	240,6	.	.	.
Eksporto rezultatai, palyginti su pažengusiomis šalimis (pokytis % per 5 metus)	58,2*	41,9	28,8	41,4	48,2	30,8	.	.	.
Prekių ir paslaugų eksporto rinkos dalis (%)	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	.	.	.
Namų ūkių santaupos (grynosios santaupos kaip grynujų disponuojamųjų pajamų procentinė dalis)	-5,1	0,2	3,4	0,0	-2,3	-1,4	.	.	.
Privačiojo sektoriaus kredito srautas, konsoliduotas (% BVP)	10,4	-9,4	-6,0	-1,0	0,6	-0,2	.	.	.
Privačiojo sektoriaus skola, konsoliduota (% BVP)	76,8	83,4	74,7	64,8	61,2	56,4	.	.	.
Defliuotų būsto kainų indeksas (metinis)									
Būsto kainos (pakoreguotos pagal defliatorių)	-1,7	-32,9	-8,6	2,3	-3,2	0,1	.	.	.
Būsto kainų indeksas (pagal defliatorių) (metinis)									
Investicijos į gyvenamąjį būstą (% BVP)	3,4	3,3	2,1	2,0	1,9	2,2	.	.	.
Bendri finansų sektoriaus įsipareigojimai, nekonsoliduoti (metiniai)	5,6	-3,9	-2,3	-0,2	0,9	-0,4	.	.	.
I lygio kapitalas ¹	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Bendras mokumo koeficientas ²	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Abejotinų ir neveiksnių paskolų bendra suma (visų skolos priemonių ir visų paskolų ir išankstinių mokėjimų %) ²	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Užimtumo pokytis (gyventojų skaičius, metinis)	-1,7	-7,7	-5,4	0,5	1,8	1,3	2,5	1,2	1,2
Nedarbo lygis	5,8	13,8	17,8	15,4	13,4	11,8	9,5	8,7	7,9
Ilgalaikio nedarbo lygis (aktyvūs gyventojai, %)	1,3	3,3	7,4	8,0	6,6	5,1	.	.	.
Jaunimo nedarbo lygis (tos pačios amžiaus grupės aktyvūs gyventojai, %)	13,3	29,6	35,7	32,6	26,7	21,9	18,3	.	.
Aktyvumo lygis (15–64 metų)	68,4	69,6	70,2	71,4	71,8	72,4	.	.	.
Nesimokantis, nedirbantis ir mokymuose nedalyvaujantis jaunimas (%)	8,8	12,1	13,2	11,8	11,2	11,1	.	.	.
Gyventojai, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis (visi gyventojai, %)	27,6	29,6	34,0	33,1	32,5	30,8	.	.	.
Skurdo rizikos lygis (visi gyventojai, %)	20,0	20,3	20,5	19,2	18,6	20,6	.	.	.
Didelio materialinio nepritekliaus lygis (visi gyventojai, %)	12,3	15,6	19,9	19,0	19,8	16,0	.	.	.
Asmenų, gyvenančių namų ūkiuose, kurių darbo intensyvumas labai mažas (visi jaunesni nei 60 metų gyventojai, %)	5,1	7,2	9,5	12,7	11,4	11,0	.	.	.
BVP defliatorius (metinis)	9,7	-3,3	2,3	5,2	2,7	1,6	1,4	2,9	2,4
Suderintas vartotojų kainų indeksas (SVKI) (metinis)	11,1	4,2	1,2	4,1	3,2	1,2	0,2	0,4	1,6
Nominaliosios kompensacijos vienam darbuotojui (metinės)	14,1	-9,3	-0,1	6,3	4,2	5,0	3,7	5,0	5,5
Darbo našumas (realusis, pagal įdarbintus asmenis, metinis)	4,0	-7,7	7,3	5,6	2,0	1,9	.	.	.
Darbo sąnaudos produkcijos vienetui (visa ekonomika, metinės)	9,7	-1,7	-6,9	0,7	2,2	3,0	3,1	3,1	3,2
Realios darbo sąnaudos produkcijos vienetui (metinės)	0,0	1,7	-9,0	-4,2	-0,5	1,4	1,7	0,3	0,8
REER ³⁾ (darbo sąnaudos produkcijos vienetui, metinis)	4,7	-2,0	-8,3	0,2	-1,9	2,6	2,2	0,9	2,0
REER ³⁾ (SVKI, metinis)	7,3	4,4	-3,3	1,0	-0,7	0,7	0,7	-0,6	0,0
Valdžios sektoriaus balansas (% BVP)	-3,3	-9,3	-6,9	-9,0	-3,2	-2,6	-1,2	-1,4	-0,9
Struktūrinis biudžeto balansas (% BVP)	.	.	-3,3	-3,7	-2,7	-2,2	-1,9	-1,7	-1,2
Valdžios sektoriaus bendroji skola (% BVP)	15,4	29,0	36,3	37,3	39,9	39,0	41,1	41,8	37,3

¹ Šalies bankų grupės ir pavieniai bankai.² Šalies bankų grupės ir pavieniai bankai, kontroliuojami užsienio valstybės (ES ir ES nepriklausančių valstybių), įskaitant pavaldžiasias įmones ir filialus.
(*) Nurodo BPM5 ir (arba) ESS 95

1.2 lentelė. Makroekonominio disbalanso procedūros (MDP) rezultatų suvestinės rodikliai. Lietuva

			Ribos	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Išorės disbalansas ir konkurencingumas	Einamosios sąskaitos balansas (% BVP)	3 m. vidurkis	-4%/6%	-12,7	-7,9	-3,7	-0,7	-1,8	-1,2
		p. m.: metų dydis	-	-13,0	2,1	-0,3	-3,8	-1,2	1,6
	Grynoji tarptautinių investicijų pozicija (% BVP)		-35%	-51,5	-58,4	-55,4	-52,2	-53,0	-46,4
	Realusis efektyvusis valiutos kursas (REER) (42 pramoninės šalys - SVKI defliatorius)	% pokytis (3 m.)	±5% & ±11%	8,9	16,6	7,2	1,7	-6,7	-0,6
		p. m.: % metinis pokytis	-	6,0	6,8	-5,3	0,5	-2,0	0,9
	Eksporto rinkos dalys	% pokytis (5 m.)	-6%	39,9	22,4	13,7	24,5	29,0	22,1
		p. m.: % metinis pokytis	-	17,1	-10,9	4,4	13,5	6,1	8,9
	Nominalios darbo sąnaudos produkcijos vienetui	% pokytis (3 m.)	9% & 12%	28,8	13,0	0,3	-7,9	-4,3	6,0
		p. m.: % metinis pokytis	-	9,7	-1,7	-6,9	0,7	2,2	3,0
	Vidaus disbalansas	Defliuotos būsto kainos (% metinis pokytis)		6%	-1,7	-32,8	-8,6	2,4	-3,2
Privačiojo sektoriaus kredito srautas kaip % BVP, konsoliduotas		14%	10,3	-9,4	-5,9	-1,0	0,6	-0,2	
Privačiojo sektoriaus skola kaip % BVP, konsoliduota		133%	76,7	83,3	74,6	64,8	61,2	56,4	
Valdžios sektoriaus skola kaip % BVP		60%	15,4	29,0	36,3	37,3	39,9	39,0	
Nedarbo lygis		3 m. vidurkis	10%	5,3	8,0	12,5	15,7	15,5	13,5
		p. m.: metų dydis	-	5,8	13,8	17,8	15,4	13,4	11,8
Bendri finansų sektoriaus įsipareigojimai (% metinis pokytis)		16,5%	4,3	-4,5	-0,7	2,1	0,4	-1,8	

(1) Paryškinti tie duomenys, kurie nepatenka į EK įspėjimo mechanizmo ataskaitoje nustatytas ribas. Kalbant apie realųjį efektyvųjį valiutos kursą (REER) ir darbo sąnaudas produkcijos vienetui, antroji riba taikoma euro zonai nepriklausančioms valstybėms narėms.

(2) Kursyvu pažymėti pagal senus standartus pateikti duomenys (ESS 95 / BPM5).

(3) Eksporto rinkos dalių duomenys. Bendro pasaulio eksporto duomenys grindžiami Mokėjimų balanso vadovo 5-uju leidimu (BPM5).

Šaltinis – Europos Komisija

2. STRUKTŪRINIAI KLAUSIMAI

2.1. MOKESČIAI, FISKALINĖ SISTEMA IR ILGALAIKIS FISKALINIS TVARUMAS

Užkirsti kelią perviršinio fiskalinio disbalanso susidarymui, užtikrinti tvarius ir geros būklės viešuosius finansus, rasti tinkamą fiskalinių pajamų bei išlaidų priemonių pusiausvyrą ir toliau yra svarbūs politikos tikslai. Jie svarbūs dėl to, kad taip mažinamas ekonomikos pažeidžiamumas įvykus neigiamiems sukrėtimams, kuris gali trukdyti ekonomikai augti.

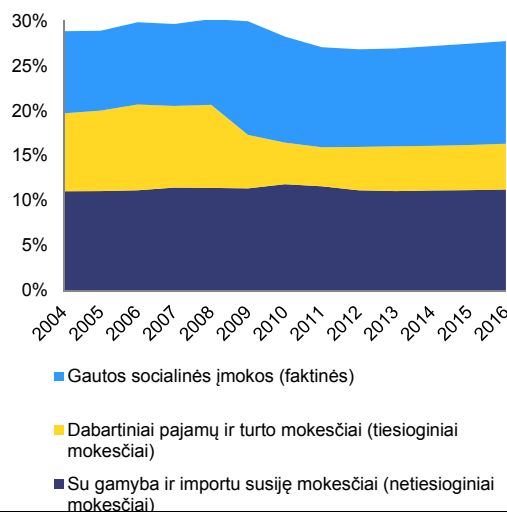
Mokesčiai

Didesnės mokestinės pajamos padeda stiprinti fiskalinę rezervą, kuris išlieka svarbia apsaugos priemone, atsižvelgiant į Lietuvos neatsparumą neigiamiems tarptautiniams ekonomikos sukrėtimams. Lietuvos mokesčių ir BVP santykis tebėra vienas iš mažiausių ES. Lietuva tokiu pat mastu priklauso nuo netiesioginių mokesčių (11,4 % BVP) ir socialinio draudimo įmokų (11,0 % BVP), o tiesioginiai mokesčiai sudarė tik 4,9 % BVP – tai mažiausia dalis iš visų ES šalių (2.1.1 diagrama). Periodiniai nekilnojamojo turto mokesčiai ir aplinkosaugos mokesčiai turi mažą poveikį bendroms mokestinėms pajamoms. Pajamos iš aplinkosaugos mokesčių, kaip BVP procentinė dalis, 2012 m. buvo 1,7 %, t. y. mažiau už ES vidurkį – 2,4 %⁽¹⁾. Visų pirma, Lietuva kartu su Estija yra vienintelės dvi valstybės narės, kuriose nėra jokio pavidalo asmeninių lengvųjų automobilių apmokestinimo ar kelių mokesčio už asmeninius lengvuosius automobilius. Be to, akcizas variklių degalams, benziniui ir dyzeliniui yra vienas iš mažiausių ES. Lietuva taiko mažą akcizą dyzeliniui, kuris naudojamas kaip kuras, ir nulinį tarifą suskystintoms naftos dujoms ir gamtinėms dujoms, kurios naudojamos šildymui. Bendras netiesioginis energijos mokesčių tarifas yra 4-as mažiausias tarifas ES-28 šalyse.

Mokesčių perbalansavimas siekiant sumažinti mažas pajamas gaunantiems asmenims tenkančią mokesčių našta gali turėti teigiamą poveikį vidaus vartojimui ir ekonomikos augimui. Mokesčių pleištas mažą darbo užmokesť gaunantiems asmenims Lietuvoje yra santykinai didelis⁽²⁾, o tai gali neskatinti žemos kvalifikacijos

darbuotojų ieškoti darbo ir net galėtų skatinti nedeklaruojamą darbą.

2.1.1 diagrama. Mokesčių našta, kaip BVP % (sudedamosios dalys)

Šaltinis – Europos Komisija

Lietuvai tebekyla problemų, susijusių su mokestinių prievolių vykdymu, visų pirma susijusių su netiesioginiu apmokestinimu. ES masto tyrime nurodyta, kad pridėtinės vertės mokesčio (PVM) prievolių nevykdymo ir nesurinkimo mastas Lietuvoje yra didelis⁽³⁾. 2012 m. PVM nepriemoka (t. y. PVM pajamų projekcijų pagal teisės aktus ir faktinių pajamų skirtumas) buvo 36 % – daugiau nei dvigubai didesnė nei ES vidurkis (16 %) ir trečia pagal dydį ES. Persvarstyti mokesčių sistemą ir padidinti tuos mokesčius, kurie mažiausiai kenkia ekonomikos augimui, taip pat gerinti mokestinių prievolių vykdymą – tokie uždaviniai buvo nustatyti 2014 m. Europos semestre.

2014 m. padaryta tik nedidelių mokesčių sistemos pakeitimų, o bendra pažanga pereinant prie mokesčių sistemos, orientuotos į

(1) Žr. Hogg ir kt., 2014, „Study on Environmental Fiscal Reform Potential in 12 EU Member States“ („12 ES valstybių narių aplinkosaugos fiskalinės reformos potencialo tyrimas“).

(2) 2013 m. 37,8 % vienam asmeniui, uždirbančiam 50 % vidutinio darbo užmokesčio (ES-28 vidurkis – 34,0 %)

(Šaltinis: Eurostatas). 2014 m., padidinus gyventojų pajamų mokesčio lengvatą, mažas pajamas gaunančių asmenų mokesčių našta buvo sumažinta maždaug vienu procentiniu punktu, tačiau ji išlieka didesnė už ES-28 vidurkį.

(3) 2012 m. atnaujinta ataskaita dėl PVM nepriemokos 27 ES valstybėse narėse kiekybinio apskaičiavimo ir analizės tyrimo, TAXUD/2013/DE/321.

ekonomikos augimą, buvo nedidelė. Gyvenamosios paskirties nekilnojamojo turto mokestis nuo 2015 m. keisis: bus išplėsta mokesčio bazė, o mokesčio tarifas sumažintas nuo 1 iki 0,5 %. Kalbant apie aplinkosaugos mokesčius, Lietuva nuo 2016 m. įveda mokesčių už sąvartyne šalinamas atliekas. Nors Lietuvai iki 2020 m. nepavyks pasiekti išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio tikslų, ji nesvarstė nei galimybės apmokestinti transporto priemones, nei galimybės peržiūrėti savo energijos mokesčius (ypač transporto kuro tarifus), o tai būtų galima persvarstyti atsižvelgiant į bendrą kuro kainų sumažėjimą.

Be to, vis dar esama galimybių pagerinti PVM surinkimą dėmesį sutelkus į prekybos veiklą, kurioje mokesčių vengimo ir mokestinio sukčiavimo pavojus didesnis⁽⁴⁾. Mokestinių prievolių vykdymas buvo minimas 2014 m. Tarybos rekomendacijoje, ir Lietuva pradėjo įgyvendinti patobulintą 2014–2017 m. mokesčių surinkimo užtikrinimo strategiją, kurioje, pavyzdžiui, atsižvelgta į mokesčių mokėtojų rizikos profilius. Vis dėlto jos poveikį vertinti dar per anksti.

Fiskalinė sistema

Iki šiol Lietuvos vidutinio laikotarpio biudžeto sistema buvo neprivalomojo pobūdžio. Visų pirma daugiamečių pajamų ir išlaidų tikslai dažnai keitėsi, nes biudžeto sistemoje nebuvo aiškaus vidutinio laikotarpio tikslų ir metinių biudžetų ryšio. Toliau užtikrinti, kad būtų geriau laikomasi daugiamečių tikslų, ir tobulinti aiškiai apibrėžtas ir skaidrias pajamų ir išlaidų taisykles labai svarbu siekiant veiksmingai valdyti valdžios sektorių, užkirsti kelią procikliškoms išlaidoms ir apriboti nenumatytų papildomų pajamų naudojimą. 2014 m. Taryba taip pat rekomendavo stiprinti fiskalinę sistemą. Įstatymų, kuriais reglamentuojamas nacionalinis biudžetas, pakeitimai, kuriais, be kita ko, siekiama į nacionalinę teisę perkelti Tarybos direktyvą 2011/85/ES dėl reikalavimų valstybių narių biudžeto sistemoms ir siekti subalansuoto ar

perteklinio biudžeto per ciklo laikotarpį, pirmąsyk visiškai įsigaliojo planuojant ir vykdant 2014 m. biudžetą. Šiais pakeitimais padidinama Vyriausybės atskaitomybė už daugiamečių fiskalinių tikslų įgyvendinimą.

2014 m. Lietuva padarė pažangą tobulindama savo fiskalinę sistemą, tačiau abejonių išlieka.

2014 m. lapkričio mėn. šalis perkėlė fiskalinio susitarimo taisykles į konstitucinę teisę ir du papildomus įstatymus, kuriais iš dalies keičiami galiojantys teisės aktai. Šis teisės aktų rinkinys įsigaliojo 2015 m., juo struktūrinio biudžeto balanso taisyklė įtvirtinta konstituciškai ir siekiama vidutinio laikotarpio sistemą padaryti labiau privalomą. Tačiau neatrodo, kad pagal šią taisyklę daugiausia dėmesio būtų aiškiai skiriama vidutinio laikotarpio tikslo laikymuisi ir jo koregavimo planui. Šiuo požiūriu ji nėra aiškiai susieta su ES fiskaline sistema. Naujosios fiskalinės sistemos patikimumą taip pat silpnina negriežtai apibrėžtos atsakomybė ribojančios išlygos, visų pirma neigiamo gamybos apimtys atotrūkio atveju. 2015 m. biudžeto ciklas bus pirmasis naujosios fiskalinės sistemos ir jos veiksmingumo išbandymas.

Lietuva Valstybės kontrolę įpareigojo sukurti nepriklausomą fiskalinę tarybą. Fiskalinė taryba sukurta kaip Valstybės kontrolės padalinys, ir Valstybės kontrolės pareiga užtikrinti jos nepriklausomumą ir savarankiškumą. Tačiau tarybos nepriklausomumą ir finansavimą dar reikia užtikrinti faktiškai. Tai ypač svarbu, nes fiskalinės tarybos nepriklausomumui oficialiai užtikrinti esamoje Valstybės kontrolės struktūroje nėra jokių papildomų teisinio nuostatų.

Ilgalaikis fiskalinis tvarumas

Dėl visuomenės senėjimo poveikio biudžetui Lietuvai kyla dar vienas spęstinas uždavinys – užtikrinti ilgalaikį fiskalinį tvarumą, ypač pensijų srityje. Pensijų sistema taip pat buvo vienas iš Lietuvai kylančių spęstinių uždavinių, įvardytų per 2014 m. Europos semestrą. Vyriausybė ketina persvarstyti savo socialinį modelį, taip pat pateikti pasiūlymą dėl visapusiškos pensijų sistemos reformos. Tačiau Lietuva dar nesiėmė jokių ryžtingų teisėkūros priemonių. Numatoma, kad Lietuvos valstybės skola 2014 m. sudarys 41,1 % BVP, 2015 m. padidės iki 41,8 % BVP, o 2016 m. sumažės iki

⁽⁴⁾ Žr. naujausią Europos Komisijos pridėtinės vertės mokesčio (PVM) surinkimo ir kontrolės ataskaitą, COM(2014) 69 *final*. Be to, Lietuvoje šiuo metu kuriami PVM nepriemokos apskaičiavimo modeliai.

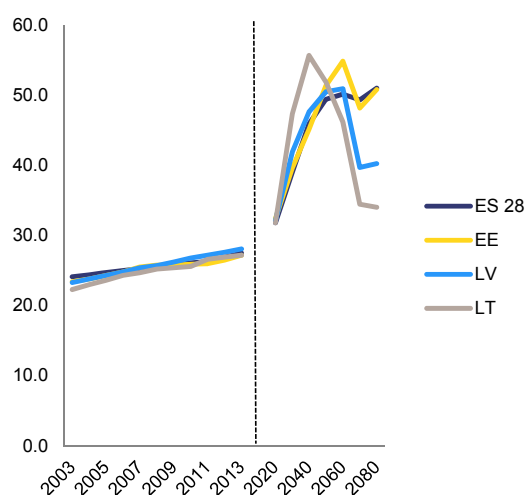
37,3 % BVP. Vėliau prognozuojama, kad per ateinančią dešimtmetį skola beveik nesikeis. Tačiau visiškai įgyvendinus priemones, apie kurias paskelbta 2014 m. konvergencijos programoje, skola 2025 m. nesiektų 30 % BVP.

2.2. PENSIJOS IR VYRESNIŲ ŽMONIŲ AKTYVUMAS

Visų kartų atžvilgiu sąžiningos pensijų sistemos yra sudėtinė finansiškai tvaraus ekonominio ir socialinio modelio dalis. Neigiami demografiniai pokyčiai ir išliekantis aukštas emigracijos lygis (visų pirma jaunimo emigracijos) mažina Lietuvos pensijų sistemos ilgalaikį fiskalinį tvarumą⁽⁵⁾. Nuo 2001 m. Lietuvos gyventojų sumažėjo nuo 3,5 mln. iki 2,97 mln., ir EUROSTATAS numato, kad iki 2040 m. jų bus mažiau kaip 2 mln. Numatoma, kad išlaidos pensijoms per ateinančius 50 metų didės. Lietuva yra viena iš sparčiausiai senėjančių ES šalių, taigi numatoma, kad iki 2040 m. jos senėjimo indeksas padvigubės (2.2.1 diagrama)⁽⁶⁾.

2.2.1 diagrama. Senėjimo indeksas

Šaltinis – Europos Komisija

Dabartinė pensijų išmoka labai priartėjo prie skurdo rizikos ribos⁽⁷⁾ ir nėra indeksuojama. Maža vidutinė pensija ir tai, kad ji neindeksuojama, verčia abejoti dabartiniu pensijų adekvatumu ir yra viena iš pagrindinių vyresnių

⁽⁵⁾ Pagal Lietuvos statistiką 1990–2011 m. laikotarpiu iš Lietuvos emigravo 728 700 žmonių. Jaunimas (20–34 metų) sudaro daugiau kaip 50 % emigravusiųjų. (Šaltinis: EBPO, 2013 m., *Coping with Emigration in Baltic and East European Countries* („Emigracijos problemos sprendimas Baltijos ir Rytų Europos šalyse“), EBPO leidykla).

⁽⁶⁾ Šaltinis – 2012 m. pranešimas apie visuomenės senėjimą ir Eurostatas.

⁽⁷⁾ 2013 m. skurdo rizikos riba vienam asmeniui buvo 234 EUR per mėnesį, o vidutinė senatvės socialinio draudimo pensija buvo 246 EUR per mėnesį. Vyresnio amžiaus moterų (65 metų ir vyresnių) skurdo rizikos lygis yra daug didesnis (23,9 %) nei vyrų (10,9 %) (2013 m.).

nei 65 metų gyventojų staigaus skurdo padidėjimo priežasčių.

Vyresnio amžiaus darbuotojų (55–64 metų) užimtumo lygis viršija ES vidurkį (53,4 %, palyginti su 50,2 % 2013 m., ir nuo 2011 m. didėjo) dėl didelės vyresnio amžiaus moterų (51,2 % Lietuvoje, palyginti su 43,3 % visoje ES) dalies. Tai iš dalies gali atspindėti stiprias paskatas toliau dirbti, nes pensijos pastebimai neadekvačios.

Kalbant apie vyresnio amžiaus darbuotojų galimybes įsidarbinti, pagal 2014 m. rugsėjo mėn. iš dalies pakeistą Užimtumo rėmimo įstatymą, darbdaviai gali gauti didesnių finansinių paskatų už tai, kad naujai įdarbintų asmenų (iki 29 metų) mokytojais paskiria patyrusius (vyresnius kaip 50 metų) darbuotojus. 2015 m. Lietuva pradėjo rengti aktyvaus senėjimo programą. Ją numatoma pradėti įgyvendinti 2016 m. Ji bus vykdoma ketverius metus. Laukiantis uždavinys – skatinti suaugusiųjų mokymąsi ir darbo aplinką pritaikyti prie vyresnio amžiaus darbuotojų poreikių ir reikalavimų tiek šalyje, tiek įmonėse.

Neseniai įgyvendintos antrosios pakopos kaupiamųjų pensijų sistemos reformos nauda pensijų sistemos tvarumui ir adekvatumui išryškės tik praėjus tam tikram laikui – dviem ar trimis dešimtmečiams, ir ją gaus tik tie asmenys, kurie pasinaudojo mokesčių subsidijų sistema mokėdami savanoriškas įmokas (pirmiausia vidutines ir aukštesnes pajamas gaunantys asmenys). Tačiau iki tol pensijų adekvatumui ir tvarumui dėl reformos gali kilti papildoma rizika, visų pirma atsižvelgiant į tai, kad viešieji ištekliai iš pirmosios pakopos pervedami antrajai (pvz., teikiant mokesčių subsidijas už savanoriškas įmokas)⁽⁸⁾.

Šiek tiek pakeistų teisės aktų, be kita ko, pensijų apskaičiavimo užsieniečiams, slaugytojams, neįgaliesiems ir našlaičiams, taip pat atkurtų 2010–2011 m. sumažintų pensijų negalima laikyti visapusiška pensijų reforma. Be to, nepakankamų veiksmų imtasi dėl pensijų fondų rizikos įvairinimo. Neseniai Vyriausybė paskelbė 2015 m. antrąją ketvirtį ketinanti pateikti visapusišką pensijų reformą. Ši skelbiama reformų programa

⁽⁸⁾ Europos socialinės partnerystės tinklas (ESPT), PAR-2015 *Pensions Country Profile* („2015 m. pensijų adekvatumo ataskaita. Šalių pensijų profiliai“).

apima, pavyzdžiui, pensijų indeksavimo taisyklės ir pensinio amžiaus ilginimą po 2026 m.

Iki šiol dėl visapusiškos pensijų sistemos reformos Lietuva nesiėmė jokių ryžtingų veiksmų, kurie galėtų pagerinti ilgalaikį tvarumą ir užtikrintų mokamų pensijų adekvatumą. Apskritai Lietuvos pensijų sistemos problemos išlieka.

2.3. BANKAI, FINANSINIS STABILUMAS IR GALIMYBĖS GAUTI FINANSAVIMĄ

Lietuvos bankai į bankų sąjungą įsiliejo būdami finansiškai patikimi. Tačiau kredito augimas išliko vangus dėl sumažėjusios paklausos ir griežtų skolinimo sąlygų. Kad trijų didžiausių bankų kapitalo pakankamumo rodikliai aukšti, buvo patvirtinta 2014 m. spalio mėn. paskelbtame ECB išsamiaje vertinime. Lietuvos bankų sektoriuje vyrauja penki Skandinavijos bankai, kuriems tenka maždaug 90 % bendro turto rinkoje. 2012–2013 m. uždarius du vietas bankus („Snoras“, „Ūkio bankas“) ir kelias kredito unijas, likusią rinkos dalį kontroliuoja du vietas bankai („Šiaulių bankas“, „Medicinos bankas“) ir likusios kredito unijos. Privačiojo sektoriaus indėliai 2014 m. ir toliau didėjo, bet bendras paskolų lygis nedidėjo nepaisant didėjusio hipotekos kreditų ir vartotojų kreditų teikimo. Turimais duomenimis, dažniausios kliūtys gauti kreditą yra griežti finansavimo reikalavimai, įkeistino turto stoka ir didelės finansavimo gavimo sąnaudos (palūkanų normos, garantijų mokesčiai, administracinės sąnaudos ir t. t.)⁽⁹⁾.

Lietuvos bankams pavyko gana sėkmingai išspręsti savo neveiksnių paskolų klausimą. Tą padaryti padėjo patronuojantieji bankai ir Lietuvos banko skatinamas reglamentavimo palengvinimas. Bankų pelningumas po finansų krizės atkurtas palyginti greitai, tačiau išliko mažesnis nei iki krizės. 2014 m. pradžioje nuosavo kapitalo grąža padidėjo iki 8,9 % daugiausia dėl didesnio efektyvumo ir ne palūkanų pajamų. Turto grąža buvo 1 %, palyginti su ES vidurkiu – 0,1 %.

Vyravo naujas finansavimo modelis, grindžiamas vietos santaupomis. Po krizės smarkiai sumažėjusį išorės finansavimą, kuris daugiausia buvo teikiamas kaip patronuojančiųjų bankų paskolos, kompensavo labai išaugę vidaus indėliai, kurie dabar sudaro maždaug 70 % visų bankų įsipareigojimų⁽¹⁰⁾. Užsienio mažmeninių

indėlių dalis nedidelė (maždaug 2 % visų įsipareigojimų). Jie geografiškai diversifikuoti ir didelės rizikos nekelia.

Lietuva palengvino galimybes gauti kreditų išplėsdama kilnojamojo turto, kuris gali būti naudojamas kaip užstatas, įvairovę. Be to, daug įmonių dar turi pakankamų rezervų investicijoms finansuoti ir joms nereikia kredito. Tačiau pagrindiniai bankai savo veikloje ir toliau daugiausia dėmesio skiria didelėms įmonėms ir didesniems ekonomikos centrams, kurių rizika mažesnė. Dėl to nukentčia mažesnės įmonės, kurios gali susidurti su sunkumais gauti kreditą.

⁽⁹⁾ Pagal naujausią Komisijos MVĮ galimybių gauti finansavimą (SMAF) indeksą Lietuva atsidūrė aukštesnėje nei vidutinė vietoje. Šio indekso sudėtinės dalys – galimybė gauti skolas ir nuosavo kapitalo finansavimą. Pagal naujausią Europos Centrinio Banko (ECB) ir Komisijos MVĮ galimybių gauti finansavimą tyrimą (2014 m. balandžio–rugšėjo mėn.) galimybės gauti finansavimą buvo antroji iš aktualiausių problemų, su kuriomis susiduria Lietuvos įmonės.

⁽¹⁰⁾ Todėl paskolų ir indėlių santykis sumažėjo nuo beveik 200 % 2008 m. iki 115 % 2014 m. Vietos likvidumo rodiklis yra 41 % (palyginti su 30 % minimaliu reikalavimu) ir patvirtina gerą bankų sektoriaus likvidumą.

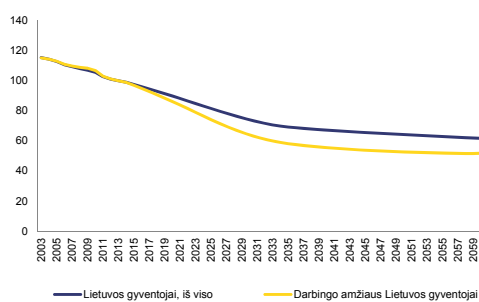

2.4. SOCIALINĖ IR DARBO RINKOS POLITIKA

Lietuvoje socialinės apsaugos ir darbo rinkos problemos yra glaudžiai tarpusavyje susijusios. Nepaisant nuolat gerėjančios ekonominės padėties, nelygybės ir skurdo mažinimas Lietuvoje tebėra sunkus uždavinys.

Dėl to, kad nuolat mažėja darbingo amžiaus gyventojų, kyla didelis pavojus ne tik socialinės apsaugos, ypač pensijų sistemos, tvarumui, bet ir pavojus, kad potencialus augimas bus lėtesnis, jeigu dalyvavimo darbo rinkoje lygis toliau nedidės (2.4.1 diagrama). Prognozuojama, kad Lietuva iki 2040 m. praras trečdalį savo gyventojų dėl neigiamo natūralaus gyventojų prieaugio ir nuolatinės gyventojų, ypač jaunimo, emigracijos.

2.4.1 diagrama. Bendro gyventojų skaičiaus ir darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus pokytis (100 = 2013 indeksas)

Šaltinis – Europos Komisija

Šią padėtį dar labiau apsunkina prasti sveikatos rodikliai, visų pirma didelis mirtingumas daugiausia dėl išvengtinių mirčių nuo ligų, kurias galima išgydyti ir kurioms galima užkirsti kelią. Su amžiumi susijusių darbingo amžiaus (t. y. 20–65 metų) asmenų mirčių skaičius yra didžiausias ES, ir dėl to, palyginti su ES vidurkiu, Lietuvos darbo jėga sumažėja dar apytikriai 4,5 %. Nepaisant naujausių reformų ir kelių tarpusavyje susijusių strateginių dokumentų, vis dar būtina sukurti veiksmingesnę sveikatos priežiūros sistemą, kurioje daugiau išteklių iš brangaus stacionaraus gydymo būtų perkeliama pirminei priežiūrai, ambulatoriniam gydymui ir

slaugai. Šiomis aplinkybėmis labai svarbiu klausimu išlieka ankstyvoji prevencija⁽¹⁾.

Dalyvavimas darbo rinkoje

Kadangi darbingo amžiaus gyventojų labai sumažėjo, ryškėja būtinybė skatinti užimtumą tų asmenų, kurie patiria sunkumų patekti ar grįžti į darbo rinką. Kalbant apie darbo rinką ir reglamentavimą, iškyla trys pagrindinės problemos: 1) jaunimas susiduria su problemomis integruotis į darbo rinką, 2) nepakankama aktyvi darbo rinkos politika ir 3) pasenę užimtumo apsaugos teisės aktai ir nepakankamas jų vykdymo užtikrinimas.

Jaunimo nedarbas

Užtikrinti sklandų jaunimo perėjimą iš švietimo sistemos į darbo rinką ir įtraukti nesimokantį, nedirbantį ir mokymuose nedalyvaujantį jaunimą (NEET) tebėra vienas iš prioritetų. Jaunimo nedarbas 2014 m. trečiąjį ketvirtį siekė 16,4 %, o NEET lygis nesikeičia nuo 2011 m. ir yra maždaug 11 %. Dauguma jaunų bedarbių, užsiregistravusių valstybinėse užimtumo tarnybose, neturi profesinės kvalifikacijos ar darbo patirties⁽²⁾. Apytiksliai trečdalis NEET neužsiregistravę kaip bedarbiai. Todėl sėkmingai įtraukti neužsiregistravusį NEET jaunimą bus vienas iš didžiausių Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo uždavinių.

Jaunimo garantijų iniciatyva pradėta spręsti jaunimo nedarbo problemą. Nors dar per anksti vertinti jos veiksmingumą, Jaunimo garantijų iniciatyva toliau įgyvendinama⁽³⁾. Pasitelktas plataus masto partnerystės su pagrindiniais suinteresuotaisiais

⁽¹⁾ Pavyzdžiui, 2010–2013 m. alkoholinių gėrimų ir tabako gaminių suvartojimas viename vyresniam nei 15 metų asmeniui padidėjo. Lietuvos sveikatos informacijos centras, <http://sic.hi.lt/data/la2013.pdf>.

⁽²⁾ 52 % 2014 m. liepos mėn. užregistruotų jaunų bedarbių neturėjo jokios kvalifikacijos, o 42 % – darbo patirties (šaltinis – nacionalinės valstybinės užimtumo tarnybos duomenys).

⁽³⁾ Remiantis valstybinės užimtumo tarnybos apskaičiavimais, 2014 m. sausio–lapkričio mėn. 57,5 % registruotų bedarbių jaunuolių iki 29 metų pagal Jaunimo garantijų iniciatyvą gavo pasiūlymą per keturis mėnesius nuo jų registracijos valstybinėje užimtumo tarnyboje dienos.

subjektais tinklas, tačiau jis dar ne visiškai veikia⁽¹⁴⁾.

Kaip įtraukti valstybinėje užimtumo tarnyboje neužsiregistravusį NEET jaunimą, tebėra neišspręsta problema. Dabar trūksta paramos priemonių (pvz., savanoriško darbo galimybių arba bendrųjų gebėjimų mokymo), kurios visų pirma skiriamos jaunimui iš nepalankioje socialinėje padėtyje atsidūrusių šeimų ir kuriomis užtikrinama, kad daugiausia dėmesio būtų skiriama paklausiams gebėjimams. Lietuva iš dalies pakeitė Užimtumo rėmimo įstatymą, kuriame numatomos priemonės jaunimui, padėsiančios įgyti gebėjimų darbo vietoje pagal savanoriškos praktikos sistemą. Pagal šią sistemą tokia praktika trunka ne ilgiau kaip keturis mėnesius ir organizuojama remiantis dvišale sutartimi su darbdaviais. Dar per anksti vertinti, kaip pavyks pasinaudoti šia priemone ir ar bus užtikrinta mokymosi rezultatų kokybė.

Atyvi darbo rinkos politika

Atsižvelgiant į tai, kad reikia skatinti sunkumų patekti į darbo rinką patiriančių asmenų užimtumą, aktyvi darbo rinkos politika tebėra nepakankama. Išlaidos aktyviai darbo rinkos politikai yra tarp mažiausių ES. Jos aprėptis nedidelė⁽¹⁵⁾, o mažas tam tikrų aktyvios darbo rinkos politikos priemonių veiksmingumas rodo, kad aktyvią darbo rinkos politiką reikia formuluoti geriau.

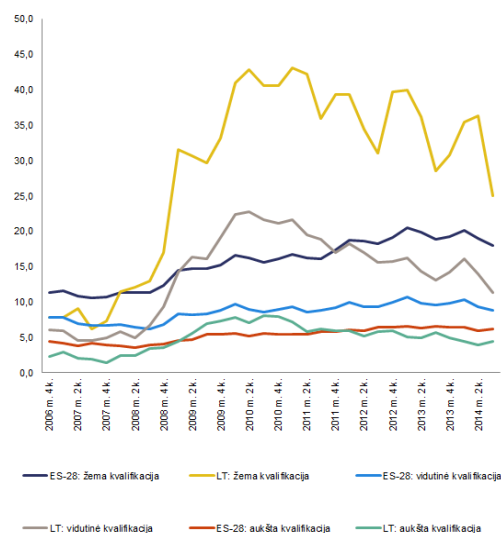
Nepaisant to, kad profesinis mokymas ir paramos bedarbiams profesiniams gebėjimams įgyti yra veiksmingi, tokio mokymo aprėptis ir minėta parama sumažėjo. Kartu labai padidėjo subsidijuojamo užimtumo išlaidos ir aprėptis. Viešųjų darbų sistemos dalis po truputį mažėja, tačiau tokie darbai tebėra plačiai naudojama aktyvios darbo rinkos politikos priemonė. Vis dėlto šių priemonių, visų pirma tvarios integracijos į darbo rinką, rezultatai tebėra kuklūs.

⁽¹⁴⁾ Numatoma, kad iki 2016 m. visose savivaldybėse atsiras galimybė pasinaudoti jaunimo užimtumo centrais, 2015–2018 m. planuojama įdiegti sistemą, pagal kurią bus galima nustatyti valstybinėje užimtumo tarnyboje (darbo biržoje) neužsiregistravusį NEET jaunimą.

⁽¹⁵⁾ Aktyvios darbo rinkos politikos aprėptis per 2014 m. tris ketvirčius padidėjo iki 27,2 %, tačiau vis tiek nesiekia nacionalinio 2014 m. tikslo (30,5 %) (šaltinis – nacionaliniai duomenys, ESF kasmetinis nagrinėjimo posėdis).

Be to, Lietuvoje žemos kvalifikacijos darbuotojų nedarbo lygis vis dar vienas didžiausių ES.

2.4.2 diagrama. Nedarbo lygis pagal gebėjimų lygį (%)

Šaltinis – Europos Komisija

Iš nacionalinių duomenų matyti, kad priemonės dažnai skiriamos tiems bedarbiams, kuriems yra lengviau grįžti į darbą, o žemos kvalifikacijos bedarbiai paliekami nuošalyje. Todėl kyla pavojus, kad jų nedarbo laikotarpis tik ilgės. Be to, darbdaviams siūlomos paskatos⁽¹⁶⁾ už žemos kvalifikacijos darbuotojų arba ilgalaikių bedarbių profesinį mokymą dažniausiai yra trumpalaikės. Dėl to ribojamos galimybės juos įtraukti į darbo rinką ilgesniam laikui.

Užimtumo apsaugos teisės aktai

Tobulinti darbo santykių ir užimtumo apsaugos teisės aktus tebėra pagrindiniai uždaviniai. Užimtumo apsaugos teisės aktų sąlygos Lietuvoje laikomos griežtomis, nes nustatytos palyginti didelės išeitinės išmokos (iki šešių vidutinių mėnesio darbo užmokesčių), ilgi pranešimo laikotarpiai ir apribojimai, susiję su darbuotojų atleidimu iš darbo. Tačiau ne visada užtikrinamas

⁽¹⁶⁾ Į priimtą Užimtumo rėmimo įstatymą įtrauktos naujos profesinio mokymo veiksmų apsaugos priemonės. Įpareigojimo užtikrinti, kad apmokyti darbuotojai iš pažeidžiamų grupių liks savo darbo vietose, trukmė sumažinta nuo dvylikos iki šešių mėnesių.

šių nuostatų praktinis vykdymas⁽¹⁷⁾. Lietuva yra tarp šalių, kuriose, kaip manoma, yra didelė nedeklaruoto darbo dalis, t. y. darbo užmokestis vis dar tebemokamas vokeliuose⁽¹⁸⁾. Be to, Lietuvos darbo santykiuose vis dar trūksta socialinio dialogo mechanizmų. Panašu, kad nesant sektorių lygmens kolektyvinių sutarčių, sunku taikyti darbo metodus, kuriais lengviau pasiekti tinkamą darbo rinkos lankstumo ir užimtumo garantijų pusiausvyrą⁽¹⁹⁾.

Kai kurios darbo rinkos reformos darbo teisės aktų srityje buvo įgyvendintos, o kitos tebevykdomos. Darbo kodekso pataisos, Užsieniečių teisinės padėties įstatymo⁽²⁰⁾ ir Užimtumo rėmimo įstatymo⁽²¹⁾ pakeitimai priimti siekiant sumažinti įmonėms tenkančią administracinę naštą. Tyrinėjama, kaip sukurti naują Lietuvos socialinį modelį. Tikimasi, kad ekspertai pasiūlys išsamų dokumentų rinkinį, skirtą darbo santykių ir darbo vietų kūrimo reglamentavimui, tvaresnės ir skaidresnės valstybinio socialinio draudimo sistemos sukūrimui, skurdo ir socialinės atskirties mažinimui. Dokumentų rinkinį dar reikia aptarti su socialiniais partneriais ir per ateinančius mėnesius pateikti Seimui. Todėl šį pasiūlymą Komisijai vertinti dar per anksti. Atsižvelgiant į reformos svarbą, iškyla uždavinys, kaip užtikrinti, kad būtų priimtas visas rinkinys, į kurį būtų įtraukta darbo rinkos lankstumo ir užimtumo garantijų pusiausvyrą, numatytas jo finansavimas, o jį rengiant dalyvautų visi socialiniai partneriai.

⁽¹⁷⁾ 2010–2013 m. tik maždaug 8–9 % visų atleistų moterų ir 5–6 % visų atleistų vyrų gavo išeitines išmokas.

⁽¹⁸⁾ Neseniai atlikta darbdavių apklausa parodė, kad nedeklaruotų mokėjimų (darbo užmokesčio vokeliuose) dalis Lietuvoje siekia 17 % (nors ir mažėja). Žr. <http://www.sseriga.edu/en/centres/csb/shadow-economy-index-for-baltics/>. Kitoje apklausoje Lietuvos respondentų, kurie nurodė, kad atliko nedeklaruotą darbą, skaičius buvo penktas pagal dydį ES. Specialioji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 402. Nedeklaruotas darbas Europos Sąjungoje, 2013 m.

⁽¹⁹⁾ <http://www.worker-participation.eu/National-Industrial-Relations/Countries/Lithuania/Collective-Bargaining>

⁽²⁰⁾ Aukštos kvalifikacijos trečiųjų šalių darbuotojų įdarbinimo pagal profesijas, kurių darbuotojų trūksta, sąlygų supaprastinimas.

⁽²¹⁾ Parama gebėjimams įgyti sudarant dvišales sutartis ir taikant savanoriškos praktikos sutarčių sistemą.

Skurdo mažinimas ir aktyvumo skatinimas

Nepaisant nuolat gerėjančios ekonominės padėties, nelygybės ir skurdo mažinimas tebėra didelė problema. Pajamų mediana padidėjo ir šiuo metu yra beveik didžiausi, kokia buvo iki krizės, bet vis dėlto 2013 m. ji buvo trečia pagal mažumą ES. Pajamų nelygybė yra viena iš didžiausių ES⁽²²⁾, o tai gali turėti neigiamą poveikį žmogiškojo kapitalo vystymui ir ekonomikos augimui⁽²³⁾. Nepaisant nuosmukio po krizės pradžios, asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, 2013 m. tebebuvo daugiau negu 30 % (6-as pagal dydį rodiklis ES, vidurkis – 24,5 %). Nemenka dalis žmonių, kurie patiria didelį materialinį nepriteklių (2013 m. – 16 %, ES vidurkis – 9,6 %), kelia itin didelį susirūpinimą, kaip ir blogėjantis skurdo rizikos lygis⁽²⁴⁾. Be to, kyla didelė žmonių su negalia skurdo ir socialinės atskirties rizika (42,2 %)⁽²⁵⁾.

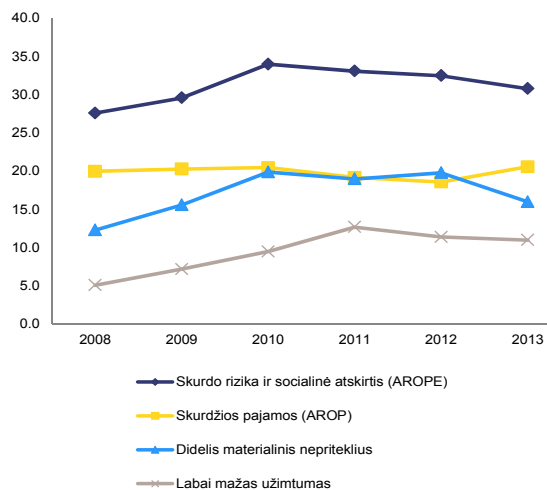
⁽²²⁾ Gini koeficientas, palyginti su 2012 m., padidėjo ir 2013 m. buvo trečias pagal dydį ES. Gini indeksas rodo, kokių mastu asmenų arba namų ūkių pajamų paskirstymo arba vartojimo išlaidos ekonomikoje nukrypsta nuo visiškai vienodo paskirstymo.

⁽²³⁾ Cingano, F. (2014), „Trends in Income Inequality and its Impact on Economic Growth“ („Pajamų nelygybės ir jos poveikio ekonomikos augimui tendencijos“), OECD Social, Employment and Migration Working Papers, Nr. 163, EBPO leidykla. DOI: 10.1787/5jxjrcwvxv6j-en.

⁽²⁴⁾ Vaikams (nuo 20,8 % 2012 m. iki 26,9 % 2013 m.), bedarbiams (nuo 54,4 % 2012 m. iki 61 % 2013 m.), pagyvenusiems žmonėms (nuo 18,7 % 2012 m. iki 19,4 % 2013 m.), dirbantiems skurstantiesiems (nuo 7,7 % 2012 m. iki 9,2 % 2013 m.).

⁽²⁵⁾ Tai didelis rodiklis, ypač visų amžiaus grupių (16–64 metų) sunkią negalią turinčių asmenų (65,9 %). Jis yra antras pagal dydį ES ir didėjo nuo 2011 m. (62,3 %), ES SPGS, 2012 m. duomenys.

2.4.3 diagrama. Skurdo rizika ir socialinė atskirtis (AROE)

Šaltinis – Europos Komisija

Siekiant sumažinti skurdą buvo imtasi tam tikrų priemonių, tačiau, atrodo, jų nepakanka, kad būtų mažinama gyventojų, kuriems gresia skurdas, dalis. Padidinus minimalų mėnesio darbo užmokestį ir atkūrus bedarbio pašalpas iki lygio, kuris buvo iki krizės, šiek tiek padidėjo mažas pajamas gaunančių asmenų pajamos. 2014–2020 m. socialinės įtraukties didinimo veiksmų planas buvo pirmas teigiamas žingsnis, tačiau jame nenustatytos pagrindinės tikslinės grupės ar biudžetas. Taigi, nėra aišku, kaip šie tikslai bus pasiekti. Reformos buvo daugiausia skirtos kovai su piktnaudžiavimu, o ne aprėpties ir adekvatumo didinimui. Pradėtas laipsniškas socialinių išmokų mažinimas ilgalaikiams (t. y. ilgiau negu 12 mėnesių nedirbantiems) darbingo amžiaus bedarbiams. Daugiau atsakomybės ir savarankiškumo teikiant socialinę paramą pinigais suteikta savivaldybėms. Po reformos gerokai sumažėjo socialinių išmokų išlaidos ir gavėjų skaičius (25 % per 2014 m. pirmąjį ketvirtį, palyginti su padėtimi prieš metus). Reikia išsiaiškinti pagrindinius šį sumažėjimą lėmusius veiksnius. Tie veiksniai galėtų būti tikslingesnė paramos gavėjų atranka arba pagerėjusi asmenų, kuriems paramos labiausiai reikėjo, ekonominė padėtis. Tačiau šį sumažėjimą galėjo lemti griežtesnės socialinės paramos gavimo sąlygos, atsižvelgiant į tai, kad nuo 2015 m. savivaldybės gali reinvestuoti sutaupytas lėšas į kitas

(daugiausia socialinės srities) savivaldybės programas. Jos taip pat bus atsakingos už šildymo, geriamojo vandens ir karšto vandens išlaidų kompensavimą nepasiturintiems gyventojams – tokia bus nepriklausomos savivaldos funkcija.

Išmokos ir aktyvumo skatinimas

Bedarbio pašalpa yra vienas iš darbo reglamentavimo užimtumo garantijų elementų. Apskritai bedarbio pašalpų aprėptis ir adekvatumas Lietuvoje yra vieni iš mažiausių ES. ⁽²⁶⁾ Lietuva skiria maždaug 0,4 % BVP bedarbio pašalpoms finansuoti. Bedarbio pašalpa mokama maždaug 20 % visų bedarbių, užsiregistravusių valstybinėse užimtumo tarnybose. Santykinė aprėptis didėja, ir šią tendenciją stiprina registruotų bedarbių mažėjimas. Laikina bedarbio pašalpos viršutinė riba buvo padidinta (2015 m. sausio mėn.) ir tai geriau atspindi pašalpos ir mokamų įmokų dydį. Vis dėlto šis didžiausias bedarbio pašalpos padidėjimas nuo 188 EUR iki 302 EUR turės ribotą poveikį adekvatumui, nes jo poveikis didžiausias geriau apmokamiems darbuotojams. Apskritai socialinės apsaugos išlaidos Lietuvoje sudaro tik pusę ES vidurkio ir mažėja.

Socialinės paramos gavėjų aktyvumo skatinimas užimtumo arba veiksmingos aktyvios darbo rinkos politikos priemonėmis vis dar ribotas. Pareiga užsiregistruoti valstybinėje užimtumo tarnyboje, kad būtų įgyta teisė gauti socialinę paramą, gali paskatinti naudotis aktyvumo skatinimo priemonėmis. Tačiau aktyvumo skatinimo ir socialinės paramos pinigais mažinimo sąsaja vis dar tebėra sudėtingas uždavinys⁽²⁷⁾. Socialinės paramos pinigais mažinimas nesiejamas su didėjančiomis galimybėmis, kurias atveria valstybinės užimtumo tarnybos, naudotis veiksmingomis aktyvios darbo rinkos politikos priemonėmis, mokytis ar įsidarbinti. Beveik trečdalis visų registruotų socialinės paramos gavėjų dirba visuomenei

⁽²⁶⁾ Esser I., Ferrarini T., Nelson K., Palme J., Sjöberg O. (2013) „Unemployment Benefits in EU Member States. Employment, Social Affairs & Inclusion“ („Bedarbio pašalpos ES valstybėse narėse. Užimtumas, socialiniai reikalai ir įtrauktis“), Europos Komisija. 2013 m. liepos mėn.

⁽²⁷⁾ Savivaldybės turi teisę, bet ne pareigą, išlaikyti ankstesnį socialinių išmokų pinigais lygį, net jei gavėjai nepasiūloma jokia aktyvios darbo rinkos politikos priemonė arba darbas.

naudingą darbą, kurį organizuoja savivaldybės. Tačiau nėra įrodymų, kad dėl to kaip nors gerėja jų įsidarbinimo galimybės. Be to, tokį darbą dirbantys gavėjai nėra tinkamai apdrausti.

Atsižvelgiant į mažėjančio darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus ir didėjančio senėjimo indekso prognozes Lietuvai tenka sunkus uždavinys – rasti geresnę tvaraus darbo jėgos judumo ir emigracijos pusiausvyrą ir geriau išnaudoti visą darbo jėgos potencialą darbo rinkoje.

2.5. ŠVIETIMAS IR GEBĖJIMAI

Nors Lietuva labai gerai įgyvendina strategijos „Europa 2020“ švietimo tikslus⁽²⁸⁾, išlieka problema, kaip ateityje užtikrinti pakankamą gebėjimų pasiūlą, kai darbingo amžiaus gyventojų mažėja.

Mokyklose prastus pagrindinius gebėjimus turinčių moksleivių skaičius didesnis nei vidurkis⁽²⁹⁾. Svarbiausi veiksniai, dėl kurių gauti prasti rezultatai mokyklose, yra mokymo kokybė ir ribotas naujos novatoriškos mokymo metodikos bei informacinių ir ryšių technologijų (IRT) naudojimas. Naudojamasi pastarosiomis didžiąja dalimi lemia didelis mokytojų amžiaus vidurkis. Be to, panašu, kad per kitus 10–15 metų ims trūkti mokytojų⁽³⁰⁾. Taip yra dėl to, kad jaunimo netraukia mokytojo profesija dėl pastebimai žemo prestižo ir ribotų karjeros galimybių. Paprastai ankstyvojo ugdymo ir priežiūros įstaigų lankymas yra veiksminga priemonė, užkertanti kelią prastiems mokyklų rezultatams, bet šios srities rodiklis yra gerokai prastesnis už ES vidurkį⁽³¹⁾. Mokymo kokybė taip pat kelia problemų⁽³²⁾.

Labai svarbu užtikrinti švietimo ir mokymo atitiktį darbo rinkos poreikiams, atsižvelgiant į būsimą gebėjimų pasiūlą. Lietuvos darbdavių teigimu, egzistuoja gebėjimų trūkumo problema⁽³³⁾. Yra akivaizdžių problemų, susijusių

su profesinio mokymo kokybe ir patrauklumu, nes tik 28,4 % visų moksleivių vidurinio ugdymo įstaigose renkasi profesinio mokymo kursus. Vis dar nepakanka pameistrystės ir mokymosi darbo vietoje galimybių, nepakankama ir jų kokybė. Dar nesukurta gebėjimų ir (arba) kvalifikacijų stebėjimo ir prognozavimo sistema. Suaugusiųjų dalyvavimas mokymosi visą gyvenimą programose yra vienas vangiausių ES⁽³⁴⁾ dėl nepakankamo finansavimo. Be to, trūksta tinkamo profesinio orientavimo ir iniciatyvų⁽³⁵⁾.

Vyriausybė pradėjo vykdyti ir patvirtino keletą planų, bet jie dar neįgyvendinti. Vyriausybė planuoja pasiūlyti tikslinę pagalbą pradinėms ir vidurinėms mokykloms ir paskatinti daugiafunkcinių švietimo centrų kūrimą. Šie centrai susies mokyklas ir ankstyvojo ugdymo įstaigas. Beveik sukurta nacionalinė sistema, skirta įvertinti skirtingo amžiaus moksleivių mokymosi rezultatus. Lietuva parengė veiksmų planą, vykdomi keli projektai, kurių tikslas – gerinti galimybes naudotis ankstyvuojū ugdymu ir užsitikrinti jo finansavimą iki 2016 m. Planuojama imtis konkrečių veiksmų siekiant pagerinti profesinio švietimo ir mokymo kokybę, skatinti kokybišką pameistrystę ir mokymąsi darbo vietoje⁽³⁶⁾, taip pat gerinti gebėjimų valdymą⁽³⁷⁾. Tačiau šias priemones reikia įgyvendinti iki galo. Galiausiai iš dalies pakeistas Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymas, kuriuo nustatomi neformaliojo

⁽²⁸⁾ Dėl tretinio lygio išsilavinimo įgijimo ir mokyklos nebaigimo lygio.

⁽²⁹⁾ Remiantis EBPO Tarptautinio moksleivių vertinimo programos 2012 m. tyrimo rezultatais, prastai skaitančių Lietuvos penkiolikmečių dalis siekė 21,2 % (ES vidurkis – 17,8 %), o prastai besimokančių matematika – 26,0 % (ES vidurkis – 22,1 %).

⁽³⁰⁾ Švietimo plėtojimas Lietuvoje 2013 m.

⁽³¹⁾ Vaikų nuo ketverių metų iki privalomo mokyklinio amžiaus rodiklis yra 84,8 % (ES vidurkis – 93,9 % 2012 m.). Vaikų iš nepalankioje socialinėje padėtyje atsidūrusių šeimų dalyvavimo lygis – 23,6 procentinio punkto mažesnis. Lietuvoje penkiolikmečiai moksleiviai, kurie lankė ankstyvojo ugdymo ir priežiūros įstaigas ilgiau nei vienus metus, paprastai pasiekia geresnių rezultatų nei tie, kurie lankė vienus metus arba trumpiau (PISA 2012 m.).

⁽³²⁾ Lietuvos švietimo darbuotojų profesinė sąjunga išskiria tris pagrindines problemas ankstyvojo ugdymo ir priežiūros srityse: darbuotojai, lėšų trūkumas ir socialinio dialogo stoka http://www.lsdps.lt/index.php?option=com_content&view=article&id=1827:i-peciukonien-privalome-pagaliau-ilsti-ielio&catid=75:padaliniu-veikla&Itemid=162.

⁽³³⁾ 2013 m. maždaug 40 % Lietuvos pramonininkų konfederacijos narių teigė, kad jie susidūrė su tinkamų gebėjimų stoka ir negalėjo įdarbinti daugiau darbuotojų į laisvas darbo vietas. Kai kurios iš šių problemų gali būti

susijusios su nepatraukliomis darbo sąlygomis ir atitinkamos žmogiškųjų išteklių politikos stoka.

⁽³⁴⁾ 2013 m. 5,6 %, palyginti su ES vidurkiu – 10,5 %.

⁽³⁵⁾ Visų pirma trūksta tvaraus finansavimo mechanizmų ir suaugusiųjų profesinio orientavimo, mokymo programos nelanksčios ir nėra pritaikytos suaugusiųjų poreikiams, nėra sistemos, skirtos vertinti ir pripažinti gebėjimus, įgytus neformaliojo mokymosi ir savišvietos būdu.

⁽³⁶⁾ Į patvirtintą Profesinio mokymo plėtros 2014–2016 metų veiksmų planą įtraukta priemonių, kuriomis siekiama finansuoti pameistrystės iniciatyvas ir mokymąsi darbo vietoje, gerinti įmonėse dirbančių profesijos mokytojų kvalifikaciją, remti pameistrių judumą, investuoti į praktinio mokymo bazių atnaujinimą ir atnaujinti profesinio švietimo ir mokymo planus. Lietuva taip pat dalyvauja Europos profesinio mokymo plėtros centro (CEDEFOP) vykdytose šalies apžvalgoje. Taip 2015 m. bus sukurtas pameistrystės priemonių veiksmų planas.

⁽³⁷⁾ Bandoma vadinamoji profesinių kvalifikacijų žemėlapių sistema, kuri suteikia švietimo įstaigoms informaciją apie absolytų įdarbinimo galimybes, bet ji dar nebaigta.

mokymosi ir savišvietos pripažinimo principai ir paaiškinami suaugusiųjų mokymosi tikslai.

2.6. VERSLO APLINKA, INOVACIJOS IR VALSTYBĖS ĮMONĖS

Verslo aplinka Lietuvoje yra palyginti nesudėtinga ir palanki, todėl galima nesunkiai pradėti, vykdyti ir plėtoti verslą. Tačiau inovacijų aplinkai reikėtų geresnio finansavimo, tinkamos teisinės sistemos ir sutelktos strategijos, kad būtų galima pritraukti investicijų, kurios naudingos ilgalaikiam augimui.

Verslo aplinka ir administraciniai gebėjimai

2014 m. Lietuva padarė pažangą gerindama verslo aplinką, tačiau iš apklausų matyti, kad viešojo administravimo veiksmingumas ir skaidrumas galėtų kelti susirūpinimą. Naujausioje Pasaulio banko ataskaitoje *Doing Business Report* ⁽³⁸⁾ Lietuvai skiriama 24-oji vieta (10-oji ES), taigi ji išlaikė savo poziciją arba pakilo aukščiau pagal kelias pakategorės. Tačiau viešojo administravimo veiksmingumo srityje Lietuvos veiklos rezultatai yra gerokai prastesni.

Siekdama sumažinti įmonių administracinę našą 2014 m. Lietuva priėmė keletą priemonių. Šias pastangas atspindi geresni Lietuvos reitingai pagal kelias *Doing Business* reitingavimo pakategorės, visų pirma pagal verslo pradėjimo ir statybos leidimų gavimo. Kita vertus, bankroto procesas Lietuvoje yra ilgas ir neveiksmingas, o prisijungti prie elektros tinklų brangu. Tai – probleminės sritys, nes pagal šias pakategorės Lietuva labai atsilieka nuo pirmaujančiųjų pozicijų. Atsižvelgdama į tokią padėtį, Vyriausybė priėmė specialų protokolą, kuriuo numatyta gerinti statybų leidimų, prisijungimo prie elektros tinklų, mokesčių mokėjimo, tarpvalstybinės prekybos, kontrolinio akcijų paketo neturinčių investuotojų apsaugos ir nemokumo problemų sprendimo aspektus. Šias priemones numatoma įgyvendinti iki 2015 m. pabaigos. Rengiamame įstatymo projekte bus patikslinta MVĮ apibrėžtis, kad daugiau įmonių galėtų gauti ES struktūrinių fondų pagalbą.

Nepaisant 2014 m. padarytos tam tikros pažangos, viešojo administravimo veiksmingumo nepavyksta pasiekti dėl silpnų

⁽³⁸⁾ 2002 m. Pasaulio bankas pradėjo vykdyti projektą *Doing Business*, kurio metu vertinamos vidaus mažos ir vidutinės bendrovės ir taisyklės, taikomos šioms bendrovėms per jų gyvavimo ciklą.

institucijų ir nepakankamo skaidrumo. Nors pastaraisiais metais Vyriausybei ir pavyko šiek tiek pagerinti viešojo valdymo efektyvumą ir įsteigti kovos su korupcija institucijas ⁽³⁹⁾, Lietuvos visuomenė į kovos su korupcija laimėjimus žvelgia skeptiškai ⁽⁴⁰⁾. Viešieji pirkimai ir sveikatos priežiūra – ypatingo dėmesio sritys. 2014 m. pradėjus taikyti e. viešųjų pirkimų praktiką padaryta akivaizdi pažanga, vis dėlto vietos perkančiųjų organizacijų prevencinė politika tebėra nepakankama ⁽⁴¹⁾. 2014 m. lapkričio mėn. pasiūlytos reformos tikslas – sugriežtinti reikalavimus, taikomus viešųjų pirkimų konkursų dalyviams, tačiau reformos poveikis paaiškės vėliau. Sveikatos priežiūros srityje viešieji pirkimai – ypač pažeidžiami korupcijos atžvilgiu. Vyriausybės planas didinti skaidrumą priimant sprendimus, susijusius su vaistų kompensavimu, būtų žingsnis teisinga linkme. Neoficialus atsiskaitymas su gydytojais taip pat tebėra problema. Taigi nors Lietuva turi sukurtą išsamią teisinę kovos su korupcija sistemą, svarbiausias uždavinys – praktiškai taikyti jos nuostatas, visų pirma užtikrinant, kad kovos su korupcija institucijos turėtų gebėjimus efektyviai dirbti.

Valstybės įmonės

Lietuvos valdžios institucijos nuo 2010 m. vykdo plataus masto valstybės įmonių reformą. Reforma apima 140 subjektų, kurių bendras turtas vertinamas maždaug 25 % BVP. Jos tikslas – gerinti valdymo kokybę ir veiksmingumą, ją vykdam bus atliekami teisiniai ir organizaciniai pakeitimai ir nustatomi tiksliniai veiklos rezultatai.

2014 m. Lietuva baigė vykdyti komercinių ir nekomercinių funkcijų atskyrimą, įgyvendindama reikalavimą jas atskleisti metinėse ataskaitose, ir padidino valdybų profesionalumą. Kalbant apie įgyvendinimą, vienintelis likęs spręstinas klausimas – nepriklausomų valdybos narių

⁽³⁹⁾ Lietuva užima 20-ąją vietą tarp ES šalių pagal valdymo efektyvumą ir korupcijos kontrolę (Pasaulio banko rodikliai). Pagal užimamą vietą Lietuva yra žemesnėje negu ES vidutinė pozicijoje, tačiau jos pozicija daug geresnė už paskutiniąsias vietas užimančias ES šalis.

⁽⁴⁰⁾ Remiantis 2013 m. „Eurobarometro“ tyrimo duomenimis, 29 % lietuvių pripažino, kad jų buvo prašoma duoti kyšį už viešosios paslaugos suteikimą – tai aukščiausias rodiklis ES.

⁽⁴¹⁾ 2014 m. „ES kovos su korupcija ataskaitos“ Lietuvos skirtas priedas

skyrimas likusiose ekonomiškai svarbiose valstybės įmonėse, kaip reikalaujama nacionaliniame Valstybės ir savivaldybių įmonių įstatyme, iki 2015 m. rugsėjo pabaigos. Atlikus šią užduotį, valstybės įmonių reforma bus laikoma visiškai įgyvendinta. Siekiant užtikrinti ilgalaikį poveikį svarbu ir toliau laikytis reformos principų ir stebėti jos efektyvumą.

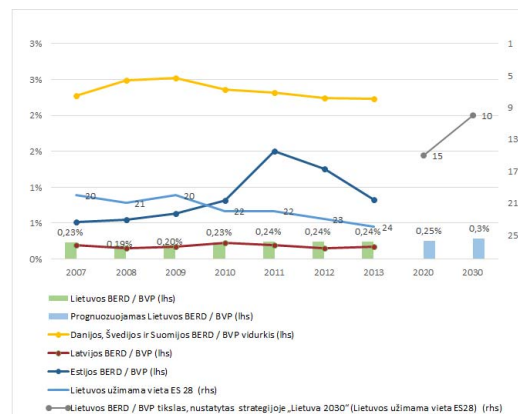
Moksliniai tyrimai ir inovacijos

Lietuvos ekonomika turi galimybių padidinti našumą daugiau investuojant į mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą, dėl to ateityje padidėtų konkurencingumas. Lietuvos darbo našumas sudaro maždaug 75 % ES vidurkio. Kad būtų išnaudotas visas potencialas, reikia pakelti didelio gamybos sektoriaus technologinį lygį⁽⁴²⁾ ir padaryti jį labiau konkurencingą vidutinio pažangumo ir pažangiųjų technologijų sektoriuje. Tam reikia didesnių investicijų į mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą (MTTP).

Šiuo metu Lietuvos mokslinių tyrimų ir inovacijų sistema nėra pakankamai išsivysčiusi. Privačios investicijos į mokslinius tyrimus ir inovacijas yra nedidelės (2.6.1 diagrama) ir nesuteikia pakankamai paskatų verslo moksliniams tyrimams ir inovacijoms ir viešojo ir privačiojo sektorių partnerystėms.

⁽⁴²⁾ Gamybos sektorius sukuria 21 % BVP, palyginti su tik šiek tiek didesniu kaip 15 % BVP ES vidurkiu.

2.6.1 diagrama. Verslo išlaidos MTTP (BERD), % BVP

(1) Pagal 2013 m. ir 2020 m. prognozes daroma prielaida, kad pokyčio procentinė dalis išliks tokia pati kaip 2007–2013 m.

Šaltinis – Europos Komisija

Lietuvos politikos poveikis mokslo įstaigų ir įmonių bendradarbiavimui yra gerokai mažesnis už vidutinį⁽⁴³⁾. Regis taip yra todėl, kad trūksta tinkamo teisinio pagrindo, kuriuo remiantis būtų galima užtikrinti sėkmingą komercinį mokslinių tyrimų rezultatų panaudojimą, ir dėl nepakankamai konkurencingos mokslo bazės⁽⁴⁴⁾. Institucinio lygmens biurokratiniai sunkumai trukdo mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros grupėms universitetuose dalyvauti pramonės projektuose⁽⁴⁵⁾. Verslo ir mokslo atstovų bendradarbiavimas dažnai yra formalus, daugiausia dėmesio skiriama tam, kad būtų atitinkami kriterijai programų viešajam

⁽⁴³⁾ Nepaisant inovacijų čekių, pramonės srities doktorantūros ir konsultacinės paramos perduodant technologijas, viešojo ir privačiojo sektorių bendradarbiavimas (pvz., bendri viešojo ir privačiojo sektorių leidiniai milijonui gyventojų tebėra nedidelis. Lietuva užima 24-ąją vietą ES: 2011 m. bendras skaičius buvo 10, palyginti su vidutiniškai 23 ES mastu.)

⁽⁴⁴⁾ Vidutiniai Lietuvos rezultatai, vertinami pagal Lietuvos mokslo leidinių dalį iš 10 % dažniausiai minimų leidinių pasaulyje, 2009 m. sudarė 6,2 %, palyginti su 10,98 % ES vidurkiu.

⁽⁴⁵⁾ Nors buvo įkurti vadinamieji mokslo slėniai (partnerystės, jungiančios aukštojo mokslo įstaigas, mokslinius tyrimus ir įmones mokslo ir technologijų srityje), mokslo ir technologijų parkai ir atviros prieigos centrai, pramonės ir mokslo organizacijų bendradarbiavimas tebėra nedidelis, o sėkmingų pavyzdžių, susijusių su technologijų perdavimu ir viešųjų MTTP komercializacija, yra labai mažai. Be to, pagal dabartinę teisinę sistemą privačiosios įmonės negali tapti naujai sukurtų atviros prieigos mokslinių tyrimų infrastruktūrų suinteresuotosiomis šalimis ir neskatinamas efektyvus didelių mokslinių tyrimų infrastruktūrų panaudojimas, valdymas ir finansavimas.

finansavimui gauti, o ne struktūriniam ilgalaikiam bendradarbiavimui. 2004 m. Vyriausybė priėmė naujas inovatyviųjų viešųjų pirkimų gaires, kuriomis turi vadovautis viešojo administravimo institucijos. Kol kas šių naujų priemonių poveikis paaiškės vėliau.

Be to, atrodo, kad Lietuvoje ES finansavimas naudojamas ne mokslinių tyrimų ir inovacijų finansavimui iš nacionalinių šaltinių papildyti, bet jam pakeisti. Todėl šalies mokslo bazė ir galimybės naudoti mokslo laimėjimus siekiant daryti poveikį ekonominei veiklai yra palyginti silpnos.

Nepaisant daugybės strateginės politikos dokumentų, skirtingų priemonių ir viešųjų programų, nuoseklios strategijos, kaip užtikrinti žinių perdavimą, nėra. Išsklaidytose strategijose ir programose daugiausia dėmesio skiriama atskiriems elementams, todėl atsiranda fragmentacija⁽⁴⁶⁾ ir trūksta sėkmingo įgyvendinimo. Be to, nepakankamai dėmesio skiriama žmogiškųjų išteklių mokymui. Politika, regis, nukreipta į investicijas į infrastruktūrą, padarant žalos nematerialioms mokslinių tyrimų ir inovacijų gebėjimų didinimo priemonėms. Siekiant gerinti šalies inovacijų rezultatus, reikės ne tik kurti investicijoms palankią verslo aplinką, bet ir gerinti aukštojo mokslo įstaigų gebėjimų bazę, siūlyti tinkamas paskatas viešojo sektoriaus tyrėjams, kad jie būtų įtraukti į žinių perdavimo procesą ir komercinį mokslinių tyrimų panaudojimą.

⁽⁴⁶⁾ Pvz., Lietuvos klasterių aspektas nesuderintas su slėnių aspektu, nes už šiuos du aspektus atsakingi skirtingi departamentai.

2.7. INFRASTRUKTŪRA IR APLINKA

Tinkama infrastruktūra – šiuolaikinės ekonomikos ašis. Efektyvios tvarios energetikos sistemos, informacinės ir ryšių technologijos (IRT) ir išteklių optimizavimas – ekonomikos augimo skatinimo, socialinio pakilimo ir ekologinio tvarumo pagrindas trumpuoju ir vidutiniu laikotarpiu.

Energetikos infrastruktūra

Kalbant apie energijos tiekimo saugumą, Lietuva tebėra pažeidžiama, taip pat kai kuriose vidaus energetikos sektoriaus dalyse konkurencija yra nepakankama. 2009 m. Lietuvoje uždarius branduolinę elektrinę, šalis importuoja beveik tris ketvirtadalius jai reikalingos energijos. Vidaus elektros energijos rinkai visiškai panaikintas reguliavimas, tačiau vartotojai kol kas nenoriai keičia tiekėjus. Todėl mažmeninė dujų rinka tebėra labai koncentruota – dviem pagrindiniams tiekėjams tenka 98 % rinkos. Energijos šaltinių diversifikavimas, elektros energijos ir dujų tinklų sujungimo su Europos partnerių tinklais skatinimas ir konkurencijos energetikos sektoriuje stiprinimas – tai dalis 2014 m. Tarybos pateiktų rekomendacijų.

Lietuva padarė tam tikrą pažangą tobulindama Lietuvos energetikos infrastruktūros tinklą. Jeigu Lietuva ir toliau dės pastangas šioje srityje, jos energijos tiekimo saugumas dar labiau padidės. 2014 m. lapkričio mėn. Klaipėdos uoste pradėjo veikti suskystintų gamtinių dujų (SGD) terminalas, jo bendras metinis pajėgumas – 4 mlrd. kubinių metrų gamtinių dujų⁽⁴⁷⁾. Be to, 2015 m. numatyta pradėti naudoti dvi elektros tinklų jungtis („Nordbalt“ su Švedija ir „LitPolLink“ su Lenkija). Abu projektai – gyvybiškai svarbūs siekiant sujungti Baltijos elektros tinklą su kontinentine Europa. Atitinkamai 2019 m. ir 2020 m. planuojama pradėti naudoti dvi svarbias dujų tinklų jungtis, jungiančias Lietuvą su Lenkija ir Latvija. Greitesnis šių projektų vykdymas padėtų Lietuvai anksčiau pasiekti energijos tiekimo saugumą, taip pat įvykdžius projektus į Lietuvos rinką galėtų patekti daugiau tiekėjų. 2014 m. Komisija nusprendė bendrai

⁽⁴⁷⁾ 2014 m. Lietuvos bendrovė „Litgas“ sudarė penkerių metų sutartį su Norvegijos bendrove „Statoil“ dėl kasmetinio 0,5 mlrd. kubinių metrų suskystintų dujų tiekimo.

finansuoti keturis energetikos infrastruktūros projektus, kurie yra ypač svarbūs Lietuvai, ir pagal Europos infrastruktūros tinklų priemonės programą suteikti maždaug 334 mln. EUR dotacijų.

Efektyvus energijos vartojimas

Toliau gerinant Lietuvos energijos vartojimo efektyvumą mažinamos ilgalaikės energijos išlaidos ir stiprinamas energijos tiekimo saugumas. Lietuva, kurios energijos vartojimo intensyvumas daugiau kaip du kartus viršija ES vidurkį, yra viena iš aštuonių didžiausio energijos intensyvumo ekonomikų ES⁽⁴⁸⁾. Ypač didelis yra gyvenamųjų namų ir pramonės energijos vartojimo intensyvumas. 2005–2013 m. Lietuvos galutinis energijos vartojimas nuolat didėjo ir nuo to laiko tendencija nepakito⁽⁴⁹⁾. Todėl šiuo metu neatrodo, kad Lietuvai pavyks pasiekti nacionalinį energijos vartojimo efektyvumo tikslą.

Atsižvelgdama į Tarybos rekomendaciją, **2014 m. Lietuva padidino priemones, kad pagerintų pastatų energinį efektyvumą.** 2013 m. pakeitus teisės aktus ir pradėjus naudoti naują finansavimo sistemą, 2014 m. daugiabučių pastatų modernizavimas, nors ir pradėtas nuo žemo lygio, paspartėjo⁽⁵⁰⁾. Vis dėlto geresnio pastatų energinio efektyvumo problema išlieka, atsižvelgiant į tai, kad Lietuvoje 96 % daugiabučių pastatų (daugiau nei 34 000 namų) pastatyti iki 1993 m. ir daugumos jų energinis efektyvumas vis dar yra labai prastas. Taigi energinis efektyvumas turi būti ir toliau didinamas visapusiškai įgyvendinant dabartines ES teisės nuostatas. Visų pirma reikia pradėti taikyti individualią apskaitą ir individualiai išrašyti sąskaitas, kad piliečiai, įskaitant ir gyvenančius daugiabučiuose, galėtų

⁽⁴⁸⁾ 2013 m. Lietuvos energijos vartojimo intensyvumas buvo 266,6 (naftos ekvivalento kg / 1 000 EUR), palyginti su 141,6 ES vidurkiu. Šaltinis – 2014 m. Eurostato duomenys

⁽⁴⁹⁾ 2013 m. galutinis būsto sektoriaus energijos suvartojimas sudarė 31 % (gerokai daugiau negu 27 % ES vidurkis), o transporto sektoriaus – 33 % (1 % viršijo 32 % ES vidurkį). Gamybos pramonės energijos suvartojimas sudarė 21 %, tai yra šiek tiek mažiau negu 25 % ES vidurkis.

⁽⁵⁰⁾ Iš naujausios turimos informacijos apie JESSICA kontroliuojantįjį fondą (naudojamą atitinkamą finansavimo priemonę) matyti, kad patvirtintų projektų skaičius siekia 2 728, o 2014 m. buvo modernizuoti 746 daugiabučiai pastatai.

labiau kontroliuoti energijos suvartojimą ir sąskaitas.

Jokių priemonių nebuvo imtasi, kad būtų sumažintas transporto sektoriaus energijos vartojimo intensyvumas, taip pat reikia didinti atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalį, kuri yra mažesnė negu 5 %. Viešojo transporto sistema tebėra nepakankamai išvystyta, o variklinių transporto priemonių kuro akcizo mokesčiai yra beveik mažiausi iš nustatytų ES energijos mokesčių direktyva.

Transportas, informacija ir ryšiai

Lietuvos transporto infrastruktūra tebėra nepakankamai išvystyta. Kita vertus, IRT tinklo būklė yra gera. Tik 7 % geležinkelių yra elektrifikuoti, taip pat šalyje nėra geležinkelio, jungiančio Šiaurę ir Pietus. Be to, tebėra veiksmingo vidaus geležinkelių rinkos veikimo kliūčių, o geležinkelių sektoriaus konkurencija ribota, nors teoriškai geležinkelių rinka yra atvira konkurencijai. Reikėtų dar pagerinti kelių eismo saugumą, nes žūčių skaičius keliuose tebėra vienas didžiausių ES.

Lietuvos namų ūkių plačiajuosčio ryšio jungčių aprėptis yra didelė ir galima plačiai naudotis didelės spartos ryšiu⁽⁵¹⁾. Nors apskritai gyventojų IRT gebėjimai yra aukšto lygio⁽⁵²⁾, vis dėlto naudojimas (pagal interneto abonentus), atrodo, yra šiek tiek ribotas, nes internetą turi tik 65,4 % namų ūkių (ES vidurkis – 78,3 %), o 25 % gyventojų niekuomet nesinaudojo internetu. Skaitmeninės ekonomikos skatinimas ir stiprinimas, regis, sudaro puikių galimybių tolesniam ekonomikos augimui. Be to, tai galėtų

⁽⁵¹⁾ Fiksuotojo plačiajuosčio ryšio aprėptis – 97,1 % namų ūkių (ES vidurkis – 97,2 %) ir 91 % kaimo vietovių (šiek tiek daugiau negu ES vidurkis). Naujos kartos prieiga (t. y. ryšis, kuriuo naudojantis duomenų atsisiuntimo sparta yra bent 30 Mbps) gali naudotis 97 % namų ūkių. Taigi Lietuva gali džiaugtis 4-ąja vieta Europoje pagal plačiausią aprėptį.

⁽⁵²⁾ 34,7 % lietuvių IRT gebėjimų įgijo oficialių mokymų metu, palyginti su 27,5 % ES vidurkiu. Vidutiniškai lietuvių kompiuteriniai gebėjimai yra tokie pat kaip vidutinio ES naudotojo, o interneto naudojimo gebėjimai – geresni (vidutinius ir labai gerus įgūdžius turinčių interneto naudotojų dalis – 59,2 %, palyginti su 46,6 % visos ES dalimi).

padėti gerinti teikiamų paslaugų kokybę, didinti konkurenciją, padidinti pasirinkimą vartotojams ir atverti naujų užimtumo augimo šaltinių⁽⁵³⁾.

Bendrą Lietuvos transporto infrastruktūros sujungiamumą galima pagerinti pagerinus „Rail Baltica“ europinės vėžės infrastruktūros projekto planavimą ir įgyvendinimą. Tai yra svarbus prioritetas iš anksto numatytas projektas, vykdomas pagal Europos infrastruktūros tinklų priemonę, kurį įvykdžius Baltijos valstybės būtų galiausiai prijungtos prie transeuropinio tinklo. 2014 m. buvo įsteigta bendra įmonė, kurios užduotis – parengti ir įgyvendinti projektą. Jeigu bus užbaigtas pagal tvarkaraštį iki 2020 m. vidurio, projektas labai paskatintų ekonomikos augimą ir padėtų sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, nes bus galima pakeisti krovinio ir keleivinio transporto rūšis į geležinkelių transportą.

Aplinka

Lietuva turi dar padidinti viešųjų ir privačiųjų subjektų paskatas atsakingai naudoti gamtos išteklius. Lietuva atsilieka siekdama strategijos „Europa 2020“ tikslų pagal kelis aplinkosaugos rodiklius, kaip antai išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį sektoriuose, kuriems netaikoma apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema, atliekų susidarymo prevenciją ir mažinimą ir pakartotinio naudojimo ir perdirbimo didinimą⁽⁵⁴⁾.

Siekiant pagerinti atliekų tvarkymą buvo imtasi pirmųjų priemonių, tačiau iki 2020 m. norint pasiekti 50 % atliekų perdirbimo tikslą reikia daugiau investicijų⁽⁵⁵⁾. 2014 m. lapkričio mėn. buvo pasirengta 2016 m. įvesti sąvartynų mokesčių,

⁽⁵³⁾ Kalbant apie penkis pagrindinius skaitmeninės ekonomikos veiksnius, Lietuva pagal interneto naudojimą tarp 28 valstybių narių užima 7-ąją vietą, pagal ryšį – 8-ąją vietą, pagal skaitmeninių technologijų integravimą į įmones – 9-ąją vietą, pagal žmogiškuosius išteklius – 15-ąją vietą, o pagal skaitmenines viešąsias paslaugas – 16-ąją vietą.

⁽⁵⁴⁾ 2012 m. sąvartynuose buvo šalinama 77 % komunalinių atliekų (ES vidurkis – 33 %) ir tik 18 % atliekų buvo perdirbta (ES vidurkis – 27 %).

⁽⁵⁵⁾ Be to, tikslingesnės investicijos į deginimo arba mechaninio biologinio apdorojimo įrenginius galėtų Lietuvai padėti, o ne trukdyti daryti pažangą siekiant atliekų perdirbimo tikslų.

kurį taikant galima būtų skatinti efektyviau naudoti išteklius tvarkant atliekas ir sumažinti atliekų sąvartynuose ⁽⁵⁶⁾. Tačiau reikia dar labiau gerinti atliekų tvarkymo praktiką, visų pirma nustatant atskirą surinkimą, rūšiavimą, perdirbimą ir kompostavimą.

⁽⁵⁶⁾ Buvo iš dalies pakeistas Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymas, numatant sąvartynų mokesčio įvedimą 2016 m. laipsniškai didinant mokestį nuo 21,72 EUR iki 44,89 EUR 2020 m.

A PRIEDAS

Apžvalginė lentelė

Įsipareigojimai	Vertinimo santrauka ⁽⁵⁷⁾
2014 m. konkrečiai šaliai skirtos rekomendacijos	
<p>1 rekomendacija. Stiprinti 2014 m. biudžeto priemones, atsižvelgiant į išlaidų kriterijų viršijantį išlaidų didėjimą ir į atsirandantį 0,3 % BVP atotrūkį nuo Komisijos tarnybų 2014 m. pavasario prognozėje reikalaujamų struktūrinių pastangų; tas atotrūkis rodo, kad yra didelio nukrypimo nuo Stabilumo ir augimo pakto prevencinės dalies reikalavimų rizika. 2015 m. sustiprinti biudžeto strategiją, kad būtų užtikrintas reikalaujamas 0,5 % BVP koregavimas siekiant vidutinio laikotarpio tikslo. Paskesniais metais užtikrinti, kad būtų laikomasi vidutinio laikotarpio tikslo. Biudžeto strategiją papildyti dar labiau sustiprinta fiskaline sistema, pagal kurią nustatant vidutinio laikotarpio biudžeto sistemą visų pirma būtų užtikrintos privalomos viršutinės išlaidų ribos. Tęsti mokesčių sistemos peržiūrą ir apsvarstyti galimybę padidinti tuos mokesčius, kurie mažiausiai kenkia ekonomikos augimui, kaip antai periodinius nekilnojamojo turto ir aplinkosaugos mokesčius, kartu toliau gerinant mokesčių prievolių vykdymą.</p>	<p>Vykdydama Tarybos pateiktą 1 konkrečiai šaliai skirtą rekomendaciją Lietuva padarė tam tikrą pažangą (į bendrą 1 konkrečiai šaliai skirtos rekomendacijos vertinimą neįtrauktas Stabilumo ir augimo pakto reikalavimų laikymosi vertinimas):</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2014 m. buvo padaryta tam tikra pažanga stiprinant fiskalinę sistemą, nes Lietuva į nacionalinę teisę perkėlė fiskalinį susitarimą. Tačiau struktūriškai subalansuoto biudžeto taisyklė, regis, nėra aiškiai nukreipta į vidutinio laikotarpio tikslo laikymąsi ir koregavimo planą. Šiuo atžvilgiu ji nėra aiškiai susieta su ES fiskaline sistema. Naujos fiskalinės sistemos patikimumą taip pat mažina negriežtai apibrėžtos atsakomybę ribojančios išlygos, visų pirma, jeigu yra gamybos apimties atotrūkis. • Padaryta tik nedidelė pažanga peržiūrint mokesčių sistemą ir gerinant mokesčių prievolių vykdymą. Atliktos nedidelės nekilnojamojo turto ir sąvartynų mokesčio pataisos. Buvo priimta mokesčių prievolių vykdymo strategija.
<p>2 rekomendacija. Priimti ir įgyvendinti teisės aktus dėl visapusiškos pensijų sistemos reformos. Visų pirma suderinti teisės aktais nustatytą pensinį amžių su vidutine tikėtina gyvenimo trukme, apriboti galimybes anksčiau išeiti į pensiją, nustatyti aiškias pensijų indeksavimo taisykles ir skatinti naudoti papildomo kaupimo schemas. Pensijų reformą pagrįsti priemonėmis, kuriomis didinamos vyresnio amžiaus žmonių galybės įsidarbinti.</p>	<p>Vykdydama 2 konkrečiai šaliai skirtą rekomendaciją Lietuva pasiekė nedidelę pažangą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nedidelė pažanga įgyvendinant visapusišką pensijų sistemą. Teisės aktais nustatytas pensinis amžius laipsniškai didinamas iki 2026 m. Tačiau šiuo metu pensijų sistema neturi modelio, pagal kurį būtų atsižvelgiama į gyvenimo trukmės rodiklį, taip pat nėra aiškių pensijų indeksavimo taisyklių. Vyriausybė ketina pradėti vykdyti visapusišką pensijų reformą, kuri būtų platesnio socialinio modelio dalis, tačiau ji dar turi būti konsoliduota ir kol

⁽⁵⁷⁾ Toliau išvardytos kategorijos yra naudojamos pažangai įgyvendinant 2014 m. Tarybos rekomendacijoje pateiktas konkrečiai šaliai skirtas rekomendacijas vertinti. Pažanga nepadaryta. Valstybė narė (VN) nepaskelbė ir nepriėmė jokių priemonių rekomendacijai įvykdyti. Ši kategorija taip pat taikoma, jeigu VN pavedė tyrimų grupei įvertinti galimas priemones. Nedidelė pažanga. VN paskelbė tam tikras priemones, kad įvykdytų rekomendaciją, tačiau, šios priemonės nepakankamos ir (arba) jų priėmimui ir (arba) įgyvendinimui kyla rizika. Tam tikra pažanga. VN paskelbė arba priėmė priemones rekomendacijai įvykdyti. Šios priemonės yra perspektyvios, tačiau ne visos kol kas įgyvendintos arba ne visais atvejais akivaizdu, kad jos bus įgyvendintos. Didelė pažanga. VN priėmė priemones, dauguma kurių yra įgyvendintos. Tačiau reikia daug laiko, kad taikant šias priemones rekomendacija būtų įvykdyta. Visapusiškai įvykdyta. VN paskelbė arba priėmė tinkamas priemones rekomendacijai įvykdyti.

	<p>kas nėra priimta.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Padaryta tam tikra pažanga sudarant vyresnio amžiaus darbuotojams galimybes įsidarbinti. Lietuva taiko finansinės paramos priemones, tačiau nėra visapusiškos aktyvaus senėjimo strategijos. • Lietuvos pensijų sistema numato baudas už ankstyvą išėjimą į pensiją, taigi tik labai nedidelė dalis žmonių į pensiją išeina anksčiau.
<p>3 rekomendacija. Tikslingiau taikyti aktyvios darbo rinkos politikos priemones žemos kvalifikacijos ir ilgalaikiams bedarbiams. Padidinti bedarbio pašalpų aprėptį ir pakankamumą ir jas susieti su aktyvumo skatinimo priemonėmis. Spręsti nuolatinės gebėjimų paklausos ir pasiūlos neatitikties problemą didinant švietimo sistemos suteikiamų įgūdžių atitiktį darbo rinkos poreikiams, <i>inter alia</i>, remiantis gebėjimų prognozavimo sistemomis, ir skatinti mokymąsi visą gyvenimą. Siekiant didinti jaunimo galimybes įsidarbinti pirmenybę teikti kokybiškų pameistrystės programų ir kitų mokymosi darbo vietoje formų siūlymui ir stiprinti partnerystę su privačiuoju sektoriumi. Konsultuojantis su socialiniais partneriais peržiūrėti darbo teisės aktų, visų pirma susijusių su darbo sutarčių sąlygomis ir darbo laiko tvarka, tinkamumą.</p>	<p>Vykdydama 3 konkrečiai šaliai skirtą rekomendaciją Lietuva pasiekė nedidelę pažangą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nedidelė pažanga siekiant taikyti aktyvios darbo rinkos politikos priemones: aprėptis yra kol kas nedidelė, dar vis skiriama pernelyg daug dėmesio aktyvios darbo rinkos politikos priemonėms, kurios nėra tokios efektyvios, kad užtikrintų tvarų užimtumą. • Nedidelė pažanga, susijusi su bedarbio pašalpų aprėptimi ir pakankamumu ir jų sąsaja su aktyvumo skatinimo priemonėmis. • Padaryta pažanga švietimo sistemos atitikties darbo rinkos poreikiams srityje, priėmus kelis politikos sprendimus, skirtus pagerinti profesinio rengimo ir mokymo valdymą ir sustiprinti bendradarbiavimą su privačiuoju sektoriumi, kad visų pirma būtų siūloma daugiau galimybių mokytis darbo vietoje. • Padaryta tam tikra pažanga sprendžiant jaunimo galimybių įsidarbinti problemas. Pradėta vykdyti Jaunimo garantijų iniciatyva ir pagerintos partnerystės, tačiau efektyvumą vertinti kol kas dar anksti. Reikia parengti daugiau pameistrystės programų ir pagerinti jų kokybę. • Nedidelė pažanga rengiant darbo teisės aktus. Iš dalies pakeisti keli teisės aktai, tačiau jų poveikis nedidelis. Vyriausybė ketina spręsti klausimus, susijusius su darbo reglamentavimu, kuris būtų platesnio socialinio modelio dalis, tačiau jis dar turi būti konsoliduotas ir kol kas nėra priimtas. Tačiau tikslas į vieną dokumentų rinkinį įtraukti didesnį darbo santykių lankstumą užtikrinančias priemones ir didesnę

	saugumą yra žingsnis teisinga linkme.
<p>4 rekomendacija. Užtikrinti, kad reikiama parama būtų teikiama asmenims, kuriems jos labiausiai reikia, ir toliau stiprinti pinigines socialinės paramos sistemos sąsajas su aktyvumo skatinimo priemonėmis.</p>	<p>Vykdydama 4 konkrečiai šaliai skirtą rekomendaciją Lietuva pažangos nepadarė:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Priemonės, kurių buvo imtasi, atrodo nepakankamos, kad būtų galima išspręsti padidėjusios gyventojų, kuriems gresia skurdas, dalies mažinimo klausimą. Laipsniškas socialinių pašalpų mažinimas ilgą laiką jas gaunantiems gyventojams galėtų sumažinti gyventojų, kuriems labiausiai jų reikia, jei jie negali rasti darbo, aprėptį. Vykdydant socialinės paramos pinigais reformą – ir dėl geresnės ekonominės padėties – labai sumažėjo išlaidų ir pašalpų gavėjų skaičius. Tačiau sistemą paliekančiųjų padėtis neaiški. • Piniginių socialinių pašalpų sumažėjimas nėra tiesiogiai siejamas su efektyviu aktyvios darbo rinkos politikos priemonių taikymu, užimtumu arba mokymu. Socialinės paramos gavėjams taikoma nedaug aktyvumo skatinimo priemonių. Maždaug trečdalis socialinių pašalpų gavėjų yra įtraukti į visuomenei naudingą veiklą savivaldybėse (daugiausia 40 valandų per mėnesį), tačiau nėra jokių įrodymų, kad dėl to gerėtų pašalpų gavėjų galimybės įsidarbinti. Be to, pašalpų gavėjai veiklos metu nėra apdrausti.
<p>5 rekomendacija. Užbaigti, kaip planuota, valstybės valdomų įmonių reformą; visų pirma užtikrinti, kad būtų atskirta komercinė ir nekomercinė veikla, toliau didinti vykdomųjų valdybų narių profesionalumą ir įdėmiai stebėti, kad būtų laikomasi reformos reikalavimų.</p>	<p>Vykdydama 5 konkrečiai šaliai skirtą rekomendaciją Lietuva pasiekė didelę pažangą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vyriausybė užbaigė komercinės ir nekomercinės veiklų atskyrimą, kuris dabar atskleidžiamas metinėse ataskaitose. • Ji priėmė įstatymą, kuriame nurodytos likusios ekonomiškai svarbios valstybės įmonės, kurios turi paskirti nepriklausomus valdybos narius iki 2015 m. rugsėjo mėn. pabaigos. • Taigi galima tikėtis, kad iki to laiko ši rekomendacija bus visapusiškai įgyvendinta.
<p>6 rekomendacija. Aktyviau imtis priemonių, kad būtų padidintas pastatų energinis efektyvumas sparčiai įsisavinant kontroliuojančiojo fondo lėšas. Toliau plėsti elektros energijos ir dujų tinklų tarpvalstybines jungtis su kaimyninėmis valstybėmis narėmis, kad gerinant Baltijos šalių</p>	<p>Vykdydama 6 konkrečiai šaliai skirtą rekomendaciją Lietuva pasiekė tam tikrą pažangą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tam tikros pažangos pasiekta gerinant energinį pastatų efektyvumą. Pakeitus būsto renovacijos

<p>energijos rinkų integraciją būtų diversifikuojami energijos šaltiniai ir skatinama konkurencija.</p>	<p>finansavimo modelį, 2014 m. prasidėjo jo taikymas ir renovacija, nors ir nuo žemo lygio.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pasiiekta tam tikra pažanga diversifikuojant energijos šaltinius. Buvo baigtas įrengti Klaipėdos SGD, kuris pradėjo veikti 2014 m. gruodžio mėn., o tarpvalstybinių jungčių darbai vyksta pagal planą.
<p>Strategija „Europa 2020“ (nacionaliniai tikslai ir pažanga)</p>	
<p>Užimtumo lygio tikslas – 72,8 %</p>	<p>2014 m. užimtumo lygis buvo 69,9 %, taigi šiek tiek didesnis už ES vidurkį (pirmų trijų ketvirčių vidurkį).</p> <p>2013 m. užimtumo lygis buvo 68,5 % – beveik toks pats, kaip ES vidurkis (68,4 %).</p>
<p>MTTP tikslas – 1,9 %</p>	<p>2013 m. buvo stebima nedidelė pažanga siekiant MTTP intensyvumo tikslo. MTTP intensyvumas siekė 0,9 % BVP, 0,24 % kurio sudarė verslo investicijos.</p>
<p>Išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio tikslas</p> <p>+15 %, palyginti su 2005 m. išmetamu kiekiu, į nacionalinį tikslą neįtraukti ATLPS (apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema) kiekiai</p>	<p>Pažanga nedidelė, nes tikslo dar ko gero nepavyks pasiekti. Pagal vėliausias Komisijai pateiktas nacionalines prognozes ir atsižvelgiant į dabartines priemones, numatoma, kad tikslo nepavyks pasiekti, nes trūks 2 procentinių punktų – +17 % 2020 m., palyginti su 2005 m. Išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis iš sektorių, kuriems netaikoma apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema, 2005–2013 m. sumažėjo 4 procentiniais punktais.</p>
<p>Atsinaujinančiųjų išteklių energijos tikslas – 23 %</p> <p>Atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalis transporto sektoriuje – 10 %</p>	<p>2013 m. iš atsinaujinančiųjų išteklių pagamintos energijos dalis Lietuvoje siekė 23,1 % (2013 m. preliminariais „Eur'Observ'ER“ duomenimis), taigi Lietuva jau pasiekė 2020 m. atsinaujinančiųjų išteklių energijos tikslą.</p> <p>Priemonių turėtų būti imamasi siekiant privalomo 10 % transporto sektoriaus atsinaujinančiųjų išteklių energijos tikslo. 2012 m. atsinaujinančiųjų išteklių energija sudarė 4,8 % visos suvartotos energijos.</p>
<p>Energijos vartojimo efektyvumas – 17 % sumažėjęs galutinis energijos suvartojimas, palyginti su 2009 m. lygiu (sumažinimas 740 ktne). Tai reiškia, kad 2020 m. lygis – 6,49 Mtne pirminio</p>	<p>Lietuva pranešė Komisijai apie politikos priemones, kurias ji planuoja priimti siekdama įgyvendinti Energijos vartojimo efektyvumo</p>

<p>ir 4,28 Mtnė galutinio energijos suvartojimo – bus pasiektas.</p>	<p>direktyvos (2012/27/ES) 7 straipsnį.</p> <p>Bus galima sutaupyti daugiau energijos ir pagerinti energijos vartojimo efektyvumą, jeigu Energijos vartojimo efektyvumo direktyva 2012/27 bus visapusiškai perkelta į nacionalinį lygmenį, kas kol kas nepadaryta, nors perkėlimo terminas baigėsi 2014 m. birželio mėn.</p>
<p>Mokyklos nebaigiančių asmenų skaičiaus mažinimo tikslas – <9%</p>	<p>ES ir nacionalinis tikslas jau pasiektas. 2011 m. mokyklos nebaigiančių asmenų dalis buvo 7,4 %, 2012 m. – 6,5 %, o 2013 m. – 6,3 %, t. y. mažesnė už 9 % nacionalinį tikslą ir ES vidurkį (12,7 % 2012 m.). Per pastaruosius metus buvo padaryta tam tikra pažanga. Vis dar išlieka didelis skirtumas tarp merginų ir vaikinų ir kaimo ir miesto vietovių.</p>
<p>Tretinį išsilavinimą turinčių asmenų dalies tikslas – 48,7 %</p>	<p>ES ir nacionalinis tikslas jau pasiektas. 2011 m. tretinį išsilavinimą turinčių asmenų dalis buvo 45,7 %, 2012 m. – 48,7 %, o 2013 m. – 51,3 %, t. y. didesnė už ES vidurkį (35,7 % 2012 m.).</p>
<p>Gyventojų, kuriems kyla skurdo arba socialinės atskirties rizika, skaičiaus tikslas – 814 000</p>	<p>2013 m. skurdo arba socialinės atskirties rizika kilo 917 000 gyventojų (30,8 % visų gyventojų). 2012 m. šis skaičius buvo 975 000 (32,5 %).</p> <p>Gyventojų, kuriems kyla skurdo arba socialinės atskirties rizika, skaičius vis dar viršija iki krizės buvusį skaičių (28,7 %). 2010 m., kai buvo nustatytas nacionalinis tikslas, skurdo arba socialinės atskirties rizika kilo 1 109 000 gyventojų (33,4 %).</p>

B PRIEDAS

Standartinės lentelės

AB.1 lentelė **Makroekonominiai rodikliai**

	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Pagrindiniai rodikliai									
BVP augimas	4,7	7,8	1,6	6,1	3,8	3,3	3,0	3,0	3,4
Gamybos apimties atotrūkis ¹	n.d.	-0,1	0,3	-3,8	-1,2	-0,1	0,4	0,6	0,7
SVKI (metinis pokytis %)	8,6	0,9	5,2	4,1	3,2	1,2	0,2	0,4	1,6
Vidaus paklausa (metinis pokytis %) ²	6,2	9,1	0,9	5,8	-0,2	2,9	4,3	4,0	4,3
Nedarbo lygis (% darbo jėgos) ³	11,7	12,6	9,5	15,4	13,4	11,8	9,5	8,7	7,9
Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas (% BVP)	21,9	21,9	23,1	18,4	17,3	18,2	19,1	19,4	20,0
Bendrosios nacionalinės santaupos (% BVP)	12,6	15,1	15,7	17,4	17,4	19,7	19,5	20,8	20,7
Valdžios sektorius (% BVP)									
Grynasis skolinimas (+) arba grynasis skolinimasis (-)	n.d.	n.d.	-4,2	-9,0	-3,2	-2,6	-1,2	-1,4	-0,9
Bendroji skola	n.d.	20,8	23,1	37,3	39,9	39,0	41,1	41,8	37,3
Grynasis finansinis turtas	27,3	7,7	1,5	-19,0	-24,8	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.
Pajamos, iš viso	n.d.	n.d.	34,8	33,5	33,0	32,8	34,3	32,8	32,7
Išlaidos, iš viso	n.d.	n.d.	39,0	42,5	36,1	35,5	35,5	34,2	33,6
<i>iš jų palūkanos</i>	n.d.	n.d.	1,0	1,8	2,0	1,8	1,8	1,6	1,5
Korporacijos (% BVP)									
Grynasis skolinimas (+) arba grynasis skolinimasis (-)	-6,3	-4,0	0,5	5,0	6,6	8,2	n.d.	n.d.	n.d.
Grynasis finansinis turtas; nefinansinės korporacijos	-88,8	-85,9	-98,3	-84,8	-79,3	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.
Grynasis finansinis turtas; finansinės korporacijos	-2,3	-2,0	1,1	0,7	0,9	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.
Bendrojo kapitalo formavimas	15,7	14,6	15,0	13,6	12,0	11,6	n.d.	n.d.	n.d.
Bendrasis likutinis perteklius	24,1	32,4	33,6	38,6	38,6	38,7	n.d.	n.d.	n.d.
Namų ūkiai ir namų ūkiams paslaugas teikiančios nepelno institucijos (% BVP)									
Grynasis skolinimas (+) arba grynasis skolinimasis (-)	1,7	-0,2	-1,4	-0,8	-2,2	-2,5	n.d.	n.d.	n.d.
Grynasis finansinis turtas	39,0	42,7	39,0	47,3	47,0	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.
Bendras darbo užmokestis ir atlyginimai	31,4	31,7	34,2	31,6	30,9	31,0	n.d.	n.d.	n.d.
Grynosios nuosavybės pajamos	11,5	18,1	13,9	15,7	16,0	15,8	n.d.	n.d.	n.d.
Gauti einamieji pervedimai	11,1	11,5	15,5	16,1	14,1	15,0	n.d.	n.d.	n.d.
Bendrosios santaupos	2,4	3,0	1,5	2,4	0,9	1,4	n.d.	n.d.	n.d.
Kitos šalys (% BVP)									
Grynasis skolinimas (+) arba grynasis skolinimasis (-)	-9,3	-6,0	-5,2	-1,3	1,1	3,6	4,5	4,0	3,2
Grynasis finansinis turtas	25,4	38,1	57,4	57,1	57,3	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.
Grynasis prekių ir paslaugų eksportas	-9,4	-6,3	-7,7	-2,6	0,9	1,3	0,4	1,2	0,9
Grynosios pirminės pajamos iš kitų šalių	-1,9	-1,6	-1,7	-3,7	-3,0	-2,7	-2,3	-2,3	-2,5
Grynieji kapitalo sandoriai	0,0	0,5	2,7	3,2	2,9	3,0	4,3	3,0	2,7
Atviras užsienio prekybos sektorius	53,4	55,8	52,5	56,4	58,1	57,6	n.d.	n.d.	n.d.
Uždaras užsienio prekybos sektorius	35,3	34,1	37,5	33,7	32,3	32,9	n.d.	n.d.	n.d.
<i>iš jų statybos sektorius</i>	6,4	6,2	8,0	5,8	5,4	5,9	n.d.	n.d.	n.d.

Pastabos:

¹ Gamybos apimties atotrūkis yra faktinio ir potencialaus bendrojo vidaus produkto 2010 m. rinkos kainomis skirtumas.

² Į vidaus paklausos rodiklį įskaičiuotos atsargos.

³ Bedarbiai yra asmenys, kurie neturi darbo, aktyviai jo ieško ir yra pasirengę iškart arba per artimiausias dvi savaites pradėti dirbti. Darbo jėga – visi užimti gyventojai ir bedarbiai. Nedarbo apibrėžtis taikoma 15-74 amžiaus asmenų grupei.

Šaltinis – Europos Komisijos 2015 m. žiemos prognozė; Komisijos apskaičiavimai .

AB.2 lentelė **Finansų rinkos rodikliai**

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Visas bankų sektorius turtas (% BVP) ¹⁾	98,2	92,6	79,8	74,1	69,4	68,8
Penkių didžiausių bankų turto dalis (% viso turto)	80,5	78,8	84,7	83,6	87,1	n.a.
Užsienio patronuojantiems bankams priklausančių bankų dalis (% viso turto)	83,4	79,6	73,5	72,0	72,7	n.a.
Finansinio patikimumo rodikliai:						
- neveiksnių paskolos (% visų paskolų) ²⁾³⁾	24,0	23,3	18,8	14,8	11,6	9,9
- kapitalo pakankamumo rodiklis (% ²⁾	12,9	14,8	14,2	15,7	17,6	20,4
- nuosavybės grąžos rodiklis (% ²⁾⁴⁾	-59,6	-4,6	17,5	8,9	10,1	5,8
Bankų paskolos privačiajam sektoriui (metinis pokytis %) ¹⁾	-8,5	-6,5	-1,1	2,3	-0,9	-0,9
Skolinimas būstui įsigyti (metinis pokytis %) ¹⁾	-0,2	-0,8	0,2	-0,8	0,7	2,1
Paskolų ir indėlių santykis ¹⁾	169,4	145,8	133,7	126,0	116,0	107,7
Centrinio banko likvidumas, % nuo įsipareigojimų ⁵⁾	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Privačiojo sektoriaus skola (% BVP)	83,4	74,7	64,8	61,2	56,4	n.a.
Bendroji užsienio skola (% BVP) ⁶⁾						
- viešojo sektoriaus	20,3	29,0	29,4	35,7	33,0	32,6
- privačiojo sektoriaus	23,2	21,3	20,2	18,3	17,9	17,1
Ilgalaikių palūkanų normų skirtumas, palyginti su Bund (baziniai punktai)*	1078,2	282,3	255,2	333,6	226,2	162,9
Vyriausybės vertybiniam popieriui taikoma CDS kaina (5 metų)*	482,5	259,5	234,5	203,1	107,5	100,9

Pastabos:

1) Naujausi duomenys (2014 m. lapkričio mėn.).

2) Naujausi duomenys (2014 m. antrasis ketvirtis).

3) Duomenys apie nesumažėjusias vertės paskolas, kurias uždelsta grąžinti 60 dienų, ir sumažėjusias vertės paskolas.

4) Atmetus papildomus straipsnius ir mokesčius. Sudaryta pagal Finansinio patikimumo rodiklių rengimo vadovą, todėl gali neatitikti nacionalinės apibrėžties.

5) Naujausi duomenys (2014 m rugsėjo mėn.).

6) Naujausi duomenys (2014 m birželio mėn.). Neįskaitant pinigų ir finansų institucijų.

* Įvertinta baziniais punktais.

Šaltinis – TVF (finansinio patikimumo rodikliai), Komisija (ilgalaikės palūkanų normos), Pasaulio bankas (bendroji išorės skola) ir ECB (visi kiti rodikliai).

AB.3 lentelė **Mokesčių rodikliai**

	2002	2006	2008	2010	2011	2012
Visos mokesstinės pajamos (įskait. faktines privalomas socialines įmokas, % BVP)	29,1	30,0	30,7	28,5	27,4	27,2
Išskaidymas pagal ekonominę funkciją (% BVP)¹						
Vartojimas	11,6	10,8	11,3	11,4	11,2	10,8
iš jų:						
- PVM	7,3	7,6	8,0	7,9	7,9	7,7
- akcizai tabakui ir alkoholiui	1,2	1,3	1,5	1,5	1,4	1,3
- energija	2,0	1,6	1,5	1,8	1,6	1,6
- kitos (likusios)	1,1	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3
Darbas, dirbantieji	14,6	14,4	14,5	13,1	12,5	12,5
Darbas, bedarbiai	0,1	0,2	0,3	0,3	0,2	0,1
Kapitalas ir pelnas	2,0	4,1	4,1	3,2	2,9	3,2
Kapitalo atsargos / turtas	0,8	0,6	0,5	0,6	0,6	0,6
<i>p. m.</i> Aplinkosaugos mokesčiai ²	2,8	1,8	1,6	1,8	1,7	1,7
PVM veiksmingumas³						
Faktinės PVM pajamos, kaip % nuo teorinių pajamų taikant standartinį tarifą	52,3	55,0	57,9	48,8	51,1	49,8

Pastabos:

1. Mokesstinės pajamos išskaidytos pagal ekonominę funkciją, t. y. pagal tai, ar daugiau apmokestinamas vartojimas, darbas ar kapitalas. Išsamiau paaiškinta Europos Komisijos 2014 m. ataskaitoje „Mokesčių tendencijos Europos Sąjungoje“.

2. Ši kategorija apima energijos, transporto, taršos ir išteklių mokesčius, įtrauktus į vartojimo ir kapitalo mokesčius.

3. PVM veiksmingumas vertinamas pagal PVM pajamų santykį. PVM pajamų santykis apibrėžiamas kaip faktiškai surinktų PVM pajamų ir pajamų, kurios būtų teoriškai surinktos, jeigu standartinis PVM tarifas būtų taikomas viso galutinio (vidaus) vartojimo išlaidoms, santykis, o tai yra netikslus teorinės grynosios PVM bazės dydis. Mažas santykis gali rodyti, kad dėl didelių lengvatų arba sumažinto tarifo taikymo daugeliui prekių ir paslaugų sumažėjo mokesčio bazė (vadinamasis politikos atotrūkis) arba kad nesurenkamas visas mokėtinas mokeskis, pvz., dėl sukčiavimo (vadinamasis surinkimo atotrūkis). Reikėtų pažymėti, kad santykinis apsipirkimo užsienyje mastas (įskaitant prekybą finansinėmis paslaugomis), palyginti su vidaus vartojimu, taip pat daro poveikį santykio vertei, ypač mažesnėse ekonomikose. Išsamiau paaiškinta Europos Komisijos 2012 m. dokumente „Mokesčių reformos ES valstybėse narėse“ ir EBPO 2014 m. dokumente „Consumption tax trends“.

Šaltinis: Europos Komisija

AB.4 lentelė Darbo rinka ir socialiniai rodikliai

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Užimtumo lygis (% 20-64 m. gyventojai)	72,0	67,0	64,3	66,9	68,5	69,9	71,7
Užimtumo augimas (% pokytis, palyginti su praėjusiais metais)	-1,3	-7,7	-5,3	0,5	1,8	1,3	2,1
Moterų užimtumo lygis (% 20-64 m. moterų)	68,7	67,2	65,0	66,6	67,9	68,6	70,5
Vyrų užimtumo lygis (% 20-64 m. vyrų)	75,6	66,8	63,5	67,2	69,1	71,2	72,9
Vyresnio amžiaus darbuotojų užimtumo lygis (% 55-64 m. gyventojų)	53,0	51,2	48,3	50,2	51,7	53,4	56,2
Darbas ne visą darbo dieną (% viso užimtumo, 15 m. ir daugiau)	6,8	8,3	8,2	8,9	9,5	9,0	9,0
Moterų darbas ne visą darbo dieną (% viso moterų užimtumo, 15 m. ir daugiau)	8,7	9,5	9,4	10,5	11,3	10,8	11,2
Vyrų darbas ne visą darbo dieną (% viso vyrų užimtumo, 15 m. ir daugiau)	4,9	6,9	6,8	7,1	7,5	7,1	6,8
Darbas pagal terminuotąsias darbo sutartis (% darbuotojų, dirbančių pagal terminuotas sutartis, 15 m. ir daugiau)	2,4	2,3	2,4	2,7	2,6	2,7	2,8
Perėjimas nuo laikino prie nuolatinio užimtumo	65,5	62,2	46,3	54,8	16,1	n.d.	n.d.
Nedarbo lygis ¹ (% darbo jėgos, 15-74 m. amžiaus grupė)	5,8	13,8	17,8	15,4	13,4	11,8	10,4
Ilgalaikis nedarbas ² (% darbo jėgos)	1,3	3,3	7,4	8,0	6,6	5,1	4,8
Jaunimo nedarbo lygis (% 15-24 m. jaunimo darbo jėgos)	13,3	29,6	35,7	32,6	26,7	21,9	18,3
Jaunimo NEET lygis (% 15-24 m. gyventojų)	8,8	12,1	13,2	11,8	11,2	11,1	n.d.
Anksti iš švietimo ir mokymo sistemos pasitraukę asmenys (% 18-24 m. gyventojų, turinčių tik pradinį išsilavinimą ir toliau nesimokančių)	7,5	8,7	7,9	7,4	6,5	6,3	n.d.
Tretinį išsilavinimą turintys asmenys (% 30-34 m. gyventojų, sėkmingai įgijusių tretinį išsilavinimą)	39,9	40,4	43,8	45,7	48,6	51,3	n.d.
Oficiali vaikų priežiūra (nuo 1 iki 29 valandų; % vaikų, jaunesnių nei 3 m., populiacijos)	1,0	1,0	2,0	1,0	3,0	n.d.	n.d.
Oficiali vaikų priežiūra (29 valandų ir daugiau; % vaikų, jaunesnių nei 3 m., populiacijos)	8,0	9,0	11,0	6,0	5,0	n.d.	n.d.
Darbo našumas vienam darbuotojui (metinis pokytis %)	4,0	-7,7	7,3	5,6	2,0	1,9	0,5
Dirbtų valandų skaičius vienam darbuotojui (metinis pokytis %)	1,6	-3,7	1,1	-1,3	-0,1	-0,9	1,0
Darbo našumas per vieną dirbtą valandą (metinis pokytis %; palyginamosiomis kainomis)	2,4	-4,2	6,1	7,1	2,1	2,8	-0,5
Kompensacija vienam darbuotojui (metinis pokytis %; palyginamosiomis kainomis)	4,0	-6,2	-2,4	1,1	1,5	3,3	2,2
Nominalus vieneto darbo sąnaudų augimas (metinis pokytis %)	10,4	-1,5	-7,0	0,7	1,9	3,8	n.d.
Realių darbo sąnaudų produkcijos vienetui augimas (metinis pokytis %)	0,7	2,0	-9,1	-4,4	-0,7	2,1	n.d.

(1) Bedarbiai yra asmenys, kurie neturi darbo, aktyviai jo ieško ir yra pasirengę iškart arba per artimiausias dvi savaites pradėti dirbti. Darbo jėga – visi dirbantys gyventojai ir bedarbiai.

(2) Ilgalaikiai bedarbiai yra asmenys, kurie darbo neturi 12 mėnesių ar ilgiau. 2014 m. naujausius duomenis apie nedarbo lygį pateikė Eurostatas 2015 m. vasario mėn. pradžioje.

Šaltinis – Europos Komisija (ES darbo jėgos tyrimas ir Europos nacionalinės sąskaitos).

AB.5 lentelė

Socialinės apsaugos išmokų išlaidos (% BVP)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Liga ar sveikatos priežiūra	4,3	4,6	5,5	4,8	4,5	4,3
Invalidumas	1,4	1,6	2,1	1,8	1,6	1,5
Senatvė ir maitintojo netekimas	6,5	6,9	9,0	8,0	7,2	7,3
Šeima ir vaikai	1,2	1,8	2,8	2,2	1,7	1,4
Nedarbas	0,4	0,4	0,9	0,8	0,6	0,4
Būstas ir socialinė atskirtis (niekur kitur nepriskirta)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Iš viso	14,0	15,6	20,6	18,3	16,3	15,7
iš jų materialine padėtimi grindžiamos išmokos	0,2	0,3	0,5	1,0	1,0	0,9
Socialinės įtraukties rodikliai	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Asmenys, kuriems kyla skurdo arba socialinės atskirties rizika ¹ (% visų gyventojų)	27,6	29,6	34,0	33,1	32,5	30,8
Vaikai, kuriems kyla skurdo arba socialinės atskirties rizika (% 0-17 m. amžiaus gyventojų)	29,4	30,8	35,8	34,6	31,9	35,4
Vyresnio amžiaus žmonės, kuriems kyla skurdo arba socialinės atskirties rizika (% 65 m. ir vyresnio amžiaus gyventojų)	38,1	35,3	29,8	30,9	35,7	31,7
Skurdo rizikos lygis ² (% visų gyventojų)	20,0	20,3	20,5	19,2	18,6	20,6
Didelių materialinių nepriteklių patiriančių asmenų dalis ³ (% visų gyventojų)	12,3	15,6	19,9	19,0	19,8	16,0
Asmenų, gyvenančių namų ūkiuose, kurių darbo intensyvumas labai mažas, dalis ⁴ (% 0-59 m. žmonių)	5,1	7,2	9,5	12,7	11,4	11,0
Dirbančių, patiriančių skurdo riziką, dalis (% dirbančiųjų)	9,3	10,3	12,6	9,5	7,6	9,1
Socialinių pervedimų (išskyrus pensijas) poveikis mažinant skurdą	26,5	29,0	34,5	36,4	34,5	32,0
Skurdo ribos, išreikštos nacionaline valiuta, palyginamosiomis kainomis ⁵	8163,0	8308,5	6817,5	6448,5	6964,5	7313,5
Bendrosios disponuojamosios pajamos (namų ūkiai)	71514,0	66155,0	66687,0	69740,0	72364,0	n.a.
Santykinio skurdo rizikos gylio mediana (60% ekvivalentinių disponuojamųjų pajamų medianos, amžius: iš viso)	25,7	23,8	32,6	29,0	22,6	24,8
Pajamų paskirstymo nevienodumas (S80 / S20 pajamų kvintilio dalis santykis)	5,9	6,4	7,3	5,8	5,3	6,1

(1) Gyventojai, kuriems kyla skurdo arba socialinės atskirties rizika, – asmenys, patiriantys skurdo riziką ir (arba) didelių materialinių nepriteklių, ir (arba) gyvenantys namų ūkiuose, kurių darbo intensyvumas nulinis arba labai mažas.

(2) Skurdo rizikos lygis – asmenų, kurių ekvivalentinės disponuojamosios pajamos mažesnės už 60 % šalies ekvivalentinių disponuojamųjų pajamų medianos, dalis.

(3) Asmenys, kurie patiria bent keturis iš toliau išvardytų nepriteklių: dėl pinigų stokos negali: i) susimokėti būsto nuomos ar komunalinių mokesčių, ii) pakankamai šildyti būstą, iii) padengti netikėtus išlaidas, iv) kas antrą dieną valgyti mėsos, žuvies ar analogiško baltyminio maisto, v) kartą per metus susimokėti už savaitę atostogų ne namuose, vi) turėti automobilį, vii) turėti skalbimo mašiną, viii) turėti spalvotą televizorių arba ix) turėti telefoną.

(4) Asmenys, gyvenantys namų ūkiuose, kurių darbo intensyvumas labai mažas – 0–59 m. amžiaus žmonių, gyvenančių namų ūkiuose, kuriuose per praėjusius 12 mėnesių suaugusieji dirbo mažiau kaip 20 % viso galimo darbo laiko, dalis (neskaičiuojant išlaikomų vaikų).

(5) EE, CY, MT, SI ir SK ribos nominaliosiomis kainomis eurais; suderintas vartotojų kainų indeksas (SVKI) – 100 2006 m. (2007 m. apklausa siejasi su 2006 m. pajamomis).

(6) 2014 m. duomenys – pirmų trijų ketvirčių vidurkis.

Šaltinis – Socialinės apsaugos išmokų išlaidos – ESSPROS; socialinės įtraukties duomenys iš EU-SILC.

AB.6 lentelė. **Produktų rinkos veiklos ir politikos rodikliai**

	2004-08	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Viso ūkio darbo našumas ¹ (metinis prieaugis %)	n.d.	-7,7	7,3	5,6	2,0	1,9	n.d.
Gamybos sektoriaus darbo našumas ¹ (metinis prieaugis %)	n.d.	-2,0	18,4	8,4	2,2	5,1	n.d.
Elektros, dujų darbo našumas ¹ (metinis prieaugis %)	n.d.	14,1	14,8	-5,6	-1,3	7,6	n.d.
Statybos sektoriaus darbo našumas ¹ (metinis prieaugis %)	n.d.	-25,9	22,3	21,6	-10,1	-0,2	n.d.
Didmeninės ir mažmeninės prekybos sektorių darbo našumas ¹ (metinis prieaugis %)	n.d.	-14,7	4,0	9,7	7,1	1,4	n.d.
Informacijos ir ryšių sektoriaus darbo našumas ¹ (metinis prieaugis %)	n.d.	6,3	5,5	-16,7	-7,2	18,0	n.d.
Patentų naudojimo gamybos sektoriuje intensyvumas ² (EPT patentų paraiškų skaičiaus ir sektoriaus bendrosios pridėtinės vertės santykis)	n.d.	0,0	0,0	0,0	n.d.	n.d.	n.d.
Politikos rodikliai	2004-08	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Sutarčių vykdymo užtikrinimas ³ (dienų skaičius)	210	300	300	300	300	300	300
Laikas įmonei įsteigti ³ (dienų skaičius)	26,0	26	22	22	20	7	4
Išlaidos MTTP (% BVP)	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9	1,0	n.d.
Viešosios švietimo išlaidos (% BVP)	4,9	5,6	5,4	5,2	n.d.	n.d.	n.d.
(Indeksas: 0=nereguliuojama; 6=labiausiai reguliuojama)	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Prekių rinkos reguliavimas ⁴ , bendras vertinimas	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	1,52	n.d.
Prekių rinkos reguliavimas ⁴ , mažmeninė prekyba	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	1,11	n.d.
Prekių rinkos reguliavimas ⁴ , profesionalios paslaugos	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	1,85	n.d.
Prekių rinkos reguliavimas ⁴ , tinklų pramonės šakos ⁵	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	2,02	n.d.

Šaltinis – Europos Komisija; Pasaulio banko ataskaita *Doing Business* (sutarčių vykdymo užtikrinimas ir laikas įmonei įsteigti); EBPO (produktų rinkos reguliavimo rodikliai).

AB.7 lentelė. **Ekologiškai tvarus augimas**

Ekologiškai tvaraus ekonomikos augimo rezultatai		2003-2007	2008	2009	2010	2011	2012
Makroekonominiai							
Energijos vartojimo intensyvumas	kgne / €	0,43	0,36	0,39	0,31	0,30	0,29
Taršos anglies dvideginio intensyvumas	kg / €	1,11	0,98	0,94	0,96	0,93	0,89
Išteklių naudojimo intensyvumas (atvirkšt. išteklių našumui)	kg / €	1,96	2,03	1,60	1,74	1,78	n.d.
Atliekų susidarymo intensyvumas	kg / €	n.d.	0,25	n.d.	0,25	n.d.	0,23
Energijos prekybos balansas	% BVP	-2,2	-5,8	-4,2	-7,2	-7,7	-7,6
Energijos dalis SVKI	%	13,6	13,4	12,5	13,6	15,3	16,4
Energijos kainų pokyčio ir infliacijos skirtumas	%	2,0	9,1	12,0	6,4	6,9	3,8
Aplinkos mokesčiai, palyginti su darbo mokesčiais	santykis	15,6%	11,1%	13,6%	13,9%	13,4%	13,2%
Aplinkos mokesčiai, palyginti su visais mokesčiais	santykis	7,8%	5,4%	6,7%	6,5%	6,2%	6,1%
Sektorių							
Energijos vartojimo intensyvumas pramonėje	kgne / €	0,21	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18
Didelio energijos intensyvumo pramonės dalis ūkyje	% BVP	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.
Elektros energijos kaina vidutinio dydžio pramonės vartotojams**	€ / kWh	n.d.	0,08	0,09	0,10	0,10	0,11
Dujų kaina vidutinio dydžio pramonės vartotojams***	€ / kWh	n.d.	0,04	0,03	0,03	0,04	0,05
Viešieji MTTP energetikos sektoriuje	% BVP	n.d.	0,02	0,02	0,02	0,02	0,01
Viešieji MTTP aplinkos sektoriuje	% BVP	n.d.	0,03	0,02	0,00	0,00	0,00
Komunalinių atliekų perdirbimas	santykis	2,6%	8,5%	8,5%	12,8%	20,4%	20,4%
I ATLPS įtrauktų išmetamų ŠESD kiekis*	%	n.d.	24,5	28,3	30,3	25,9	26,4
Energijos vartojimo intensyvumas transporto sektoriuje	kgne / €	0,81	0,77	0,68	0,63	0,59	0,57
Taršos anglies dvideginio intensyvumas transporto sektoriuje	kg / €	2,45	2,25	2,01	1,85	1,73	1,63
Energijos tiekimo saugumas							
Priklausomybė nuo importuojamos energijos	%	54,1	57,8	49,9	81,8	81,6	80,3
Naftos importo šaltinių diversifikavimas	HHI	0,85	0,85	0,89	0,87	0,78	0,75
Energijos rūšių derinio diversifikavimas	HHI	n.d.	0,27	0,28	0,30	0,29	0,29
Atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalis energijos rūšių derinyje	%	9,9	11,0	12,4	15,7	15,1	16,4

Su šalimi susijusios pastabos:

Dėl neišsamų duomenų 2013 m. į lentelę neįtraukti.

Bendras lentelės punktų paaiškinimas:

Visi makrolygio intensyvumo rodikliai nurodyti kaip fizinio dydžio ir BVP santykis (2000 m. kainomis).

Energijos vartojimo intensyvumas: bendrojo vidaus energijos suvartojimo (kgne) ir BVP (EUR) santykis.

Taršos anglies dvideginio intensyvumas: išmetamų ŠESD kiekio (CO2 ekvivalentas kg) ir BVP (EUR) santykis.

Išteklių naudojimo intensyvumas: medžiagų vidaus vartojimo (kg) ir BVP (EUR) santykis.

Atliekų susidarymo intensyvumas: atliekų (kg) ir BVP (EUR) santykis.

Energijos prekybos balansas: energijos eksporto ir importo balansas, % BVP.

Energijos dalis SVKI: vadinamųjų energijos punktų vartojimo krepšelyje dalis, naudojama sudarant SVKI.

Energijos kainų pokyčio ir infliacijos skirtumai: SVKI energijos komponentė ir bendra SVKI infliacija (metinis pokytis %).

Aplinkos mokesčiai, palyginti su darbo mokesčiais arba visais mokesčiais: Mokesčių ir maitų sąjungos GD duomenų bazė

„Mokesčių tendencijos ES“.

Energijos vartojimo intensyvumas pramonėje: galutinio energijos suvartojimo (kgne) ir bendrosios pridėtinės vertės (2005 m. EUR) santykis.

Didelio energijos vartojimo intensyvumo pramonės dalis ūkyje: tokios pramonės šakų bendrosios pridėtinės vertės dalis BVP.

Elektros energijos ir dujų kainų vidutiniams pramoniniams naudotojams, suvartojantiems 500–2000MWh ir 10000–100000 GJ; sumos be PVM.

Komunalinių atliekų perdirbimas: perdirbtos komunalinės atliekos, palyginti su visomis komunalinėmis atliekomis.

Viešieji MTTP energetikos arba aplinkos sektoriuje: vyriausybės išlaidos MTTP (VBAIMTTP) šiuose sektoriuose, % BVP.

I ATLPS įtrauktų išmetamų ŠESD kiekis: remiantis duomenimis apie išmetamų ŠESD kiekį, valstybių narių pateiktas Europos aplinkos agentūrai (neįskait. LULUCF).

Energijos vartojimo intensyvumas transporto sektoriuje: galutinio energijos suvartojimo (kgne) ir bendrosios pridėtinės vertės santykis (2005 m. EUR).

Taršos anglies dvideginio intensyvumas transporto sektoriuje: išmetamų ŠESD kiekio ir bendrosios pridėtinės vertės santykis.

Priklausomybė nuo energijos importo: grynojo energijos importo ir bendrojo vidaus energijos suvartojimo, įskait. tarptautinį bunkeraviavimą, santykis.

Naftos importo šaltinių diversifikavimas: Herfindahlio indeksas (HHI), kilmės šalių užimamų rinkos dalių kvadratų suma.

Energijos rūšių derinio diversifikavimas: Herfindahlio indeksas, palyginti su dujomis, visais naftos produktais, branduoline

šilumine energija, atsinaujinančiųjų išteklių energija ir kietuoju kuru.

Atsinaujinančiosios energijos dalis energijos rūšių derinyje: procentinė bendrojo vidaus energijos suvartojimo dalis, išreikšta naftos ekvivalentų tonomis.

* Europos Komisija ir Europos aplinkos agentūra

** 2007 m. S1 ir S2 vidurkis DE, HR, LU, NL, FI, SE ir UK. Kitų valstybių yra tik S2.

*** 2007 m. S1 ir S2 vidurkis HR, IT, NL, FI, SE ir UK. Kitų valstybių yra tik S2.

Eurostatas, nebent nurodyta kitaip; Ekonomikos ir finansų reikalų GD išsamūs duomenys nurodyti toliau.

